

Učinci implementacije novog Zakona o reviziji na poslovanje revizorskih društava

Alpeza, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:794321>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-16**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski sveučilišni studij (Financijski menadžment)

Barbara Alpeza

**UČINCI IMPLEMENTACIJE NOVOG ZAKONA O REVIZIJI
NA POSLOVANJE REVIZORSKIH DRUŠTAVA**

Diplomski rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski sveučilišni studij (Financijski menadžment)

Barbara Alpeza

**UČINCI IMPLEMENTACIJE NOVOG ZAKONA O REVIZIJI
NA POSLOVANJE REVIZORSKIH DRUŠTAVA**

Diplomski rad

Kolegij: Revizija financijskih institucija

Broj indeksa: 0010218001

e-mail: balpeza@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Ivo Mijoč

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University in Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study (Financial Management)

Barbara Alpeza

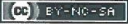
**EFFECTS OF THE IMPLEMENTATION OF THE NEW
AUDIT LAW ON THE OPERATIONS OF AUDIT FIRMS**

Graduate paper

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Barbara Alpeza

JMBAG: 0010218001

OIB: 31826983705

e-mail za kontakt: barbara.alpeza@icloud.com

Naziv studija: Diplomski sveučilišni studij (Financijski menadžment)

Naslov rada: Učinci implementacije novog Zakona o reviziji na poslovanje revizorskih društava

Mentor/mentorica diplomskog rada: prof. dr. sc. Ivo Mijoč

U Osijeku, 29.11.2022. godine

Potpis

SAŽETAK

Revizija, kao grana ekonomije, predstavlja sustavno analiziranje i ocjenu godišnjih financijskih izvještaja subjekata koji su definirani kao obveznici revizije. Pri ovom djelovanju, bitno je osigurati visoku razinu standardiziranosti, kontrole i objektivnosti kako bi revizorska izvješća koristila realnom uvidu u poslovanje revidiranog subjekta, kao i podlogu za donošenje ispravnih poslovnih odluka utemeljenih na realnom stanju.

Prvi oblici revizije pojavljuju se još u drevnim civilizacijama, a kao djelatnost organizirana je u 19. stoljeću. Nakon organizacije revizije kao djelatnosti, pojavila se potreba za reguliranjem iste te se napori u regulaciji nastavljaju i kroz 21. stoljeće razvijanjem metodologija i prilagođavanjem propisa i revizijskih standarda zahtjevima suvremenog gospodarstva.

Na području Republike Hrvatske revizija se razvija sredinom 20. stoljeća, a Zakoni o reviziji između 1992. i 2005. godine relativno stagniraju ne prateći ekonomska događanja. Stanje je djelomično promijenjeno 2005. godine, ali je na zahtjev Europske unije, kao i na zahtjeve revizorskih djelatnika i nadzornih institucija 2017. godine donesen novi Zakon o reviziji u skladu s Direktivom 2014/56/EU Europskog parlamenta i Komisije.

U ovom diplomskom radu proučene su temeljne odrednice i kritike Zakona o reviziji iz 2005. godine, objašnjene promjene uvedene 2017. godine te analiziran utjecaj promjene Zakona o reviziji na poslovanje revizorskih društava na području Republike Hrvatske.

Ključne riječi: revizija, Zakon o reviziji, revizorska društva, Direktiva 2014/56/EU, Hrvatska revizorska komora.

ABSTRACT

Auditing, as a part of economic sciences, represents systemic analysis and rating of financial documents received from business subjects obligated of such practice. During the process of auditing, it is crucial to maintain a high level of standardisation, control and objectivity to ensure realistic insights into business practices, and a solid foundation for later decision making.

Auditing has been mentioned since ancient civilisations, and has become an organised practice in 19th century. The need for formal regulation of the practice had emerged following the organisation of auditing practice, so the efforts in developing methods and adapting auditing standards for modern economy have continued into the 21st century.

While auditing in Croatia develops during the mid 20th century, not following economic events during the end of the century causes auditing laws to stay stagnant and obsolete. Although this problem was partially fixed in 2005, the European Union and licenced auditors demanded certain changes in auditing laws, which were finally made in 2017. 2017 auditing law is accordant to the Directive 2014/56/EU brought by European Parliament and European Comission.

This thesis paper researches fundamentals and critics of the 2005 Croatian auditing law, describes changes made in the 2017 Croatian auditing law, as well as analyses the effect of the new law on business practices and succes of Croatian auditing firms.

Key words: auditing, auditing law, auditing firms, Directive 2014/56/EU, Croatian audit chamber.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Metodologija rada	2
1.2. Struktura diplomskog rada.....	3
2. POJAM, ULOGA I VRSTE REVIZIJE.....	5
2.1. Pojam i uloga revizije.....	5
2.1.1. Definiranje pojma i karakteristika revizije.....	6
2.1.2. Uloga revizije	7
2.1.3. Korisnici revizije	8
2.2. Vrste revizije.....	9
2.2.1. Interna i eksterna revizija	10
2.2.2. Revizija finansijskih izvještaja i poslovanja	10
2.2.3. Komercijalna i državna revizija.....	10
3. ANALIZA ZAKONA O REVIZIJI (NN 146/2005) IZ 2005. GODINE.....	12
3.1. Pregled Zakona o reviziji (NN 146/2005) prije donošenja Direktive 2014/56/EU	13
3.1.1. Temeljne odredbe starog Zakona o reviziji.....	15
3.1.2. Osobe ovlaštene za pružanje usluga revizije.....	16
3.1.3. Obavljanje usluga revizije.....	16
3.1.4. Revizorski odbor.....	17
3.1.5. Hrvatska revizorska komora.....	17
3.1.6. Javni nadzor komore.....	18
3.1.7. Nadzor i provjera kvalitete rada ovlaštenih revizora	18
3.1.8. Izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje usluga revizije	18
3.1.9. Kaznene odredbe	19
3.1.10. Prijelazne i završne odredbe.....	19
3.2. Objašnjavaње potrebe za implementacijom novog Zakona o reviziji (NN 127/2017) .	19
4. ZNAČAJNE RAZLIKE STAROG I NOVOG ZAKONA O REVIZIJI	21
4.1. Promjena nadzornog tijela ovlaštenih revizora i revizorskih društava	22
4.2. Nova funkcija Hrvatske revizorske komore	24
4.3. Promjene ispita za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora i zahtjev konstantnog stručnog usavršavanja ovlaštenih revizora	25
4.4. Promjene izdavanja odobrenja za rad i vođenja registara ovlaštenih revizora.....	27
4.5. Zahtjevi neovisnosti prema novom Zakonu o reviziji.....	28
4.5.1. Neovisnost s motrišta pružanja usluga.....	28
4.5.2. Neovisnost pri poslovnim spajanjima i zapošljavanju.....	29
4.5.3. Revizijska načela	29
4.5.4. Zakonom definirani zahtjevi neovisnosti.....	31

4.6. Unutarnja organizacija ovlaštenih revizora, nove evidencije i uređenje revizije konsolidiranih financijskih izvješća.....	31
4.7. Promjena odgovornosti revizijskog odbora	32
5. UTJECAJ DONOŠENJA NOVOG ZAKONA O REVIZIJI NA POSLOVANJE REVIZORSKIH DRUŠTAVA	34
5.1. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na likvidnost odabranih revizorskih društava	36
5.2. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na zaduženost odabranih revizorskih društava	37
5.3. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na aktivnost odabranih revizorskih društava	39
5.4. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na ekonomičnost odabranih revizorskih društava	41
5.5. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na povrat na imovinu odabranih revizorskih društava	43
5.6. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na povrat na kapital odabranih revizorskih društava	45
6. RASPRAVA.....	48
7. ZAKLJUČAK.....	50
Literatura.....	53
Popis slika	56
Popis tablica.....	56
Popis grafičkih prikaza	56
Popis kratica	57

1. UVOD

Revizija je kao djelatnost visoko regulirana i ograničena Zakonom o reviziji, Međunarodnim revizijskim standardima te Kodeksom profesionalne etike. U suvremenom gospodarstvu, pristup realnim, pouzdanim i sistematiziranim informacijama bitniji je no ikad prije, što revizorska izvješća čini nezamjenjivim dijelom poslovanja poslovnih subjekata. Usljed promjenjivog gospodarskog okoliša, inovacija i pojave novih prijetnji, potrebno je mijenjati i dodatno definirati okvir u kome revizori posluju kako bi se osigurala najviša razina neovisnosti i objektivnosti istih.

U ovom diplomskom radu obrađena je problematika pojma revizije i potrebe za revizijom, objašnjen je prethodni Zakon o reviziji s pripadajućim kritikama te objašnjenjem potrebe za novim Zakonom. Nadalje, dan je pregled aktualnog Zakona o reviziji donesenog 2017. godine te su istaknute novosti u usporedbi sa starim Zakonom. Naposljetku, napravljena je analiza poslovanja revizorskih društava na području Republike Hrvatske prije implementacije novog Zakona o reviziji i u prve dvije godine stupanja Zakona na snagu te su doneseni zaključci o utjecaju donošenja novog Zakona o reviziji na poslovanje revizorskih društava.

Temeljna motivacija za pisanje diplomskog rada na temu novog Zakona o reviziji je jasnije i određenije shvaćanje Zakona koji ju regulira, kao i načina na koji je promjena istoga utjecala na poslovanje revizorskih društava. Novi Zakon o reviziji donio je i bitne promjene u procesu postajanja revizorom, kao i zahtjeve vezane za konstantno stručno usavršavanje, što ga čini bitnim faktorom u donošenju odluke vezane za buduće zaposlenje brojnih mladih ekonomista nakon završetka fakulteta.

Cilj diplomskog rada je objasniti potrebu za regulacijom revizorske djelatnosti, kao i potrebu za implementacijom novog Zakona o reviziji te objašnjenje promjena koje je on donio u poslovanje revizora. Također, cilj je kroz analizu poslovanja revizorskih društava donijeti zaključke o pozitivnom ili negativnom utjecaju novog Zakona o reviziji na njihov rad.

U diplomskom radu postavljene su dvije hipoteze:

H₁: Donošenje novog Zakona o reviziji pozitivno je utjecalo na financijsko poslovanje revizorskih društava na području Republike Hrvatske.

H₂: Donošenje novog Zakona o reviziji manje je intenzivno djelovalo na revizorska društva koja su članovi „Big 4“.

Hipoteza H₁ odnosi se na usporedbu poslovanja revizorskih društava u godinama prije donošenja novog Zakona o reviziji i godinama nakon donošenja istog. Pretpostavka je da su se financijski pokazatelji poslovanja kretali u povoljnom smjeru u godinama nakon donošenja novog Zakona o reviziji kao rezultat povećanja kvalitete revizorskih usluga. Naime, postroženim zahtjevima vezanim za stručno usavršavanje i održavanje neovisnosti, podignuta je i kvaliteta pružene usluge, što omogućuje i povećanje naplate istih. Nadalje, uslijed povećanja novčanih kazni za nepravilnosti i nezakovitosti u obavljanju revizorske djelatnosti, očekivan je i veći oprez u obavljanju iste. Očekivano je da će povećan oprez smanjiti broj pogrešaka zbog kojih bi revidirani subjekt mogao tužiti revizorsko društvo, što dovodi do ušteda s pravno-financijskog aspekta poslovanja.

Hipoteza H₂ odnosi se na mjeru u kojoj su promjene Zakona o reviziji utjecale na financijsko poslovanje revizorskih društava. Naime, očekivano je da manja revizorska društva, odnosno društva koja nisu članovi Velike četvorke, imaju manje financijskih sredstava raspoloživih za prilagodbu promjenama. Manjak raspoloživih sredstava može dovesti do nemogućnosti prilagodbe novim zahtjevima sadržanim u Zakonu o reviziji (NN 127/2017), što posljedično dovodi do financijskih gubitaka. Nadalje, zbog većeg broja zaposlenika, članovi „Big 4“ imaju veću fleksibilnost pri organizaciji osoblja koje prisustvuje stalnim stručnim usavršavanjima, te nisu prisiljena na smanjivanje angažmana kako bi zadovoljila zahtjevima novog Zakona o reviziji (NN 127/2017). Također, povećanje definiranih novčanih kazni ima veći potencijalni financijski utjecaj na manja revizorska društva i samostalne revizore nego na članove Velike četvorke.

1.1. Metodologija rada

Pri pisanju ovog diplomskog rada korištena je temeljna literatura kolegija Revizija financijskih institucija Ekonomskog fakulteta u Osijeku, hrvatske i inozemne knjige iz područja revizije i računovodstva, znanstveni radovi iz područja financija, stručni članci iz časopisa povezanih s revizijom, računovodstvom i pravom, zakoni Republike Hrvatske te mrežni izvori. Točnije, korištene su knjige i članci hrvatskih autora (Crnković (2010.), Filipović (2009.), Gabrić (2018.), Ježovita (2018.), Mahaček (2010.), Mijoč (2010.), Novak (2005.), Perica (2017.), Sajter (2005.), Spremić (1995.), Tintor (2020.) i Wagner (2018)) te

stranih autora (Louwers(2018.) i Messier (1998.)), izvješća Hrvatske revizorske komore, Kodeks etike za profesionalne računovođe, Hrvatski i Međunarodni računovodstveni standardi, Direktive i Uredbe Europske unije, hrvatski zakoni o računovodstvu i reviziji te mrežne stranice Financijske agencije (FINA), Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA), Ministarstva financija te Međunarodne udruge računovođa (eng. International Federation of Accountants, IFAC).

Pri pisanju diplomskog rada korištene su sljedeće metode:

- metoda deskripcije u definiranju revizije i revizorske djelatnosti, kao i u pregledima Zakona o reviziji,
- metoda klasifikacije u objašnjenju vrsta revizije, revizijskih načela te dijelova Zakona o reviziji,
- deduktivna metoda u objašnjavanju potrebe za novim Zakonom o reviziji,
- metoda analize u ispitivanju utjecaja implementacije novog Zakona o reviziji na poslovanje revizorskih društava te
- induktivna metoda pri donošenju zaključaka o utjecaju implementacije novog Zakona o reviziji na poslovanje revizorskih društava.

1.2. Struktura diplomskog rada

Problematika diplomskog rada objašnjena je kroz 7 poglavlja specificiranih u nastavku.

Prvo poglavlje odnosi se na uvod te je u njemu pojašnjena problematika i ciljevi rada, postavljene su hipoteze diplomskog rada, objašnjene su metode korištene u izradi te specificirana struktura rada.

Drugo poglavlje pod nazivom „Pojam, uloga i vrste revizije“ objašnjava pojam i ulogu revizije, njezine karakteristike, korisnike te vrste revizije ovisno o kriterijima klasifikacije.

Nadalje, poglavlje „Kritika prethodnog Zakona o reviziji“ odnosi se na pregled prethodnog Zakona o reviziji iz 2005. godine kroz njegove temeljne odrednice te objašnjava potrebu za implementacijom novog Zakona o reviziji.

Poglavlje „Značajne razlike starog i novog Zakona o reviziji“ daje pregled novosti donesenih u novom Zakonu o reviziji u odnosu na prethodni kroz njegove temeljne odrednice.

Peto poglavlje pod nazivom „Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na poslovanje revizorskih društava“ donosi analizu financijskog poslovanja revizorskih društava prije i nakon implementacije novog Zakona o reviziji.

Šesto poglavlje, odnosno „Rasprava“ odnosi se na kritiku promjena koje je novi Zakon o reviziji donio u djelatnost, kao i predviđanje potencijalnih promjena unutar sljedeće verzije Zakona o reviziji.

Posljednje poglavlje, odnosno „Zaključak“ sintetizira diplomski rad, donosi zaključke o utjecaju donošenja novog Zakona na poslovanje revizorskih društava te daje osvrt na postavljene hipoteze diplomskog rada.

Na kraju rada naveden je popis literature korištene u izradi te popisi tablica, grafičkih prikaza, slika i kratica.

2. POJAM, ULOGA I VRSTE REVIZIJE

Iako je danas prisutna u gotovo svim dijelovima svijeta, razvoj revizije kao profesije moguće je povezati s nekoliko geografsko-gospodarskih područja. „Kada se promatra povijesni razvoj revizijske djelatnosti zaključuje se kako je revizija usko povezana s razvojem tržišnog gospodarstva. Revizija je najrazvijenija u zemljama kao što su SAD-e, Njemačka, Velika Britanija odnosno zemljama razvijenog tržišnog gospodarstva.“ (Crnković et al., 2010:19)

Revizija se kao profesija prvo krenula razvijati u svojoj internoj formi u antičkom Egiptu, Babilonu i Grčkoj, dok se eksterna revizija razvila, tek, u Italiji u 15. stoljeću, gdje ju se povezuje s izumiteljem dvostavnog knjigovodstva, dubrovčaninom Benediktom Kotruljevićem, te talijanskim matematičarem Lucom Paiolijem, koga se smatra ocem računovodstva. Upravo je u Italiji, točnije u Veneciji, 1851. godine osnovana prva profesionalna organizacija revizora.

Nakon osnivanja prve profesionalne organizacije revizora, eksterna revizija se ubrzano razvija u europskim zemljama, odnosno u Engleskoj i Njemačkoj, gdje se uvode zvanja revizora koja postoje i danas. Nedugo nakon procvata revizije u Europi, u SAD-u se definiraju zvanja i organizacije revizora. Slijedeći veliku ekonomsku krizu s početka 20. stoljeća, interna revizija doživljava procvat te se osnivaju organizacije poput američkog Instituta internih revizora (eng. Institute of Internal Auditors, IIA), koje i danas imaju veliki utjecaj na formiranje revizorskih standarda.

2.1. Pojam i uloga revizije

Bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala te bilješke uz financijske izvještaje predstavljaju temelj informacija o poslovanju poduzeća. Kako bi kvalitetno i pouzdano služili izvještavanju i donošenju zaključaka o poslovanju određenog poduzeća, potrebno je da budu razumljivi, standardizirani, pouzdani te sastavljeni u skladu s računovodstvenim standardima, odnosno u skladu s Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS), Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (MSFI) te Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja (HSFI). „Međunarodni računovodstveni standardi (dalje u tekstu: MRS) podrazumijevaju dogovorena pravila o pripremanju, priznavanju i prezentaciji računovodstvenih stavki poslovnih subjekata. Sukladno promjenama u okruženju, kao što su neujednačen makroekonomski razvoj, ubrzan razvoj financijskih tržišta kapitala i slično, standardi se kontinuirano mijenjaju, nadopunjavaju

ili stavljaju van uporabe. U skladu s navedenim, 2001. MRS-evi su nadopunjeni Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (dalje u tekstu: MSFI). Razvoj MSFI-a, također, ukazuje na transformaciju financijskog izvještavanja s multinacionalnih računovodstvenih standarda prema jedinstvenim svjetskim računovodstvenim standardima.“ (HANFA, 2018:1) U skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja te IV. i VII. direktivom Europske unije doneseni su i Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (u daljnjem tekstu: HSFI).

Posao revizije je financijske izvještaje sastavljene prema navedenim standardima i načelima pregleda i analizira, ocijeniti kvalitetu informacija te upozoriti na eventualne propuste, krive metode ili nedosljednosti.

2.1.1. Definiranje pojma i karakteristika revizije

Revizija financijskih izvještaja je definirana kao „provjera i ocjenjivanje godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja i drugih financijskih izvještaja te podataka i metoda korištenih prilikom njihova sastavljanja i na temelju toga, davanje neovisnog stručnog mišljenja o tome prikazuju li financijski izvještaji u svim značajnim odrednicama istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja te novčanih tokova u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja ili, ako je to primjenjivo, jesu li financijski izvještaji u skladu s propisima.“ (Zakon o reviziji, NN 127/2017) Također je bitno naglasiti pojam zakonske revizije koja predstavlja reviziju koja je obvezna na temelju propisa Europske unije, propisa Republike Hrvatske ili dobrovoljno za male poduzetnike ukoliko su sadržajem i opsegom usporedivi s obveznicima revizije temeljem propisa Republike Hrvatske. American Accounting Association(2022) (hrv. Američka udruga računovođa) reviziju definira kao objektivno ispitivanje i evaluaciju financijskih izvještaja organizacija kako bi se osiguralo da su financijski izvještaji pošteno i točno prezentiraju transakcije organizacije predstavljene u istima.

Spremić (1995:11) navodi nekoliko bitnih karakteristika revizorske djelatnosti:

- „naknadno ispitivanje financijskih izvještaja ili onih financijskih informacija koje se odnose na subjekt, kad je takvo ispitivanje potaknuto od strane subjekta ili predstavlja zakonsku obvezu,
- reviziju obavljaju neovisne i stručne osobe,

- revidiranjem se želi utvrditi da li predloženi financijski izvještaji subjekta, kao temeljni nositelji financijskih informacija za vanjsko izvješćivanje, realno i objektivno (odnosno fer i istinito) prikazuju financijsko stanje i njegov rezultat poslovanja,
- objektivnost i realnost financijskih izvještaja utvrđuje se prema definiranim kriterijima,
- kriteriji za ocjenu objektivnosti i realnosti financijskih izvještaja moraju biti unaprijed poznati, a proizlaze iz: računovodstvenih načela, računovodstvenih standarda i zakonskih propisa, a definiraju se u usvojenim računovodstvenim politikama,
- revizija se obavlja u skladu s usvojenim standardima, poštujući Kodeks profesionalne etike revizora,
- mišljenje o realnosti i objektivnosti financijskih izvještaja potpisuje ovlašteni revizor,
- revizorovo izvješće s mišljenjem temelji se na objektivnim dokazima i dostavlja se zainteresiranim korisnicima,
- revizorovo mišljenje o objektivnosti i realnosti financijskih izvještaja, uz skraćene oblike njihova iskazivanja, dostupno je javnosti.“

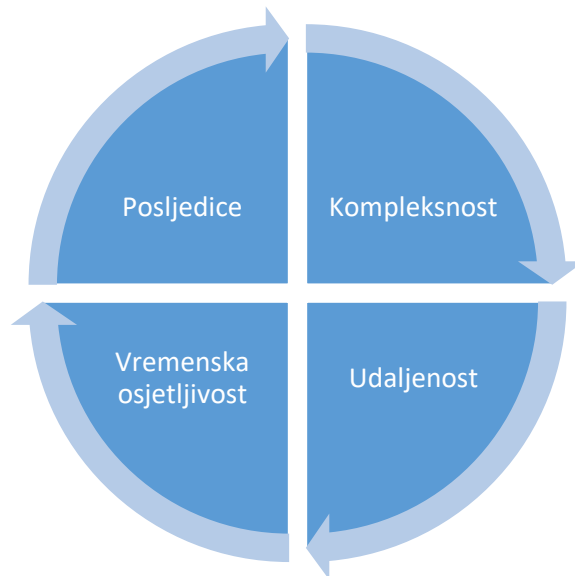
2.1.2. Uloga revizije

Louwers i dr. (2018:3) naglašavaju da gospodarstvo današnjice, uslijed vladavine „big data“ informacija, zahtijeva posebnu pažnju revizora uslijed 4 utjecajna faktora gospodarskog okoliša prikazana u nastavku.

Prema Louwersu i dr. (2018:3), prvi bitan faktor suvremenog gospodarskog okoliša je kompleksnost, odnosno, činjenica da su događaji i transakcije koje se provode između današnjih poslovnih subjekata vrlo brojne i često komplicirane, što automatski dovodi do povećane mogućnosti pogreške u usporedbi s poslovanjem 20. stoljeća. Nadalje, odgovorne osobe često ne posjeduju dovoljno vremena ili znanja za skupljanje, organizaciju i sažimanje bitnih informacija o poslovanju subjekta te su im zato bitni stručnjaci poput revizora.

Drugi faktor gospodarskog okoliša današnjice je udaljenost. Louwers i dr. (2018:3) navode da su donositelji odluka u određenom poslovnom subjektu uslijed globalizacije često udaljeni od potencijalnih investitora ili klijenata čime je provjera poslovanja poduzeća otežana. U ovom

slučaju, detaljna i relevantna revizorska izvješća uvelike pomažu pri uvidu u financijsko poslovanje i transparentnost poduzeća.

Slika 1.: Utjecajni faktori suvremenog gospodarskog okoliša

Izvor: obrada autorice prema Louwers et al. (2018:3)

Treći utjecajni faktor prema Louwersu i dr. (2018:3) na suvremene gospodarske subjekte je vremenska osjetljivost odlučivanja, odnosno činjenica da je poslovne odluke zbog rastuće ekonomije i konkurencije potrebno donositi brže no ikad prije. Kako bi se ovakvi procesi maksimalno ubrzali, potrebne su sistematizirane i visokokvalitetne informacije o poslovanju.

Posljednji utjecajni faktor suvremenog gospodarstva su posljedice koje poslovne odluke donose. Isti autori (2018:4) navode da se one prvenstveno odnose na financijske posljedice, odnosno moguće gubitke ili dobitke poslovnog subjekta kao rezultat imanja pravovremenih i relevantnih informacija, što se posebno ističe pri kupoprodaji dionica ili preuzimanju dioničarskih društava.

2.1.3. Korisnici revizije

Kako je za donošenje kvalitetnih poslovnih odluka vrlo bitno posjedovanje istinitih i pravih informacija temeljenih na fer vrijednostima u financijskim izvještajima, revizija zauzima vrlo bitno mjesto u poslovanju poduzeća i organizacija. Kao takva, revizija prvenstveno štiti vlasnike kapitala koji investicijama i poslovnim aktivnostima povećavaju vrijednost poslovnih aktivnosti subjekata. U njihovom slučaju, uloga revizora je, kroz analizu financijskih

izvještaja, pripremiti realne i kvalitetne informacije s ciljem zaštite vlasnika od zabluda koje mogu negativno utjecati na isto.

Nadalje, bitni korisnici revizije su poslovni partneri i potencijalni investitori u poslovni subjekt koji pomoću revizorskih izvješća mogu dobiti uvid u poslovanje revidiranog poduzeća, što im posljedično pomaže u donošenju poslovnih odluka. Revizorska izvješća u njihovom slučaju garantiraju točnost i istinitost informacija koje su im predstavljene, kao i konsolidirani prikaz financijskog poslovanja poduzeća.

Treći korisnici revizije su država i društvo općenito. Za definiranje i kontrolu djelovanja poreznog sustava države, bitno je imati uspostavljen sustav fer financijskog izvještavanja, gdje revizori imaju bitnu ulogu kao jedni od glavnih sustava kontrole istih. Revizori u svom djelovanju osiguravaju da su financijski izvještaji dostavljeni državnim institucijama od strane obveznika revizije u skladu sa Zakonom o reviziji, kao i u skladu s Međunarodnim računovodstvenim standardima, Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja te Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja. U isto vrijeme, osigurana je standardiziranost financijskog izvještavanja te je ostvarena mogućnost usporedbe financijskih izvještaja tuzemnog poduzeća s financijskim izvještajima poduzeća drugih zemalja. Društvo kao korisnik revizorskih izvještaja iste može koristiti u svrhu informiranja, donošenja odluka o zaposlenju, znanstvenih istraživanja ili edukacije.

2.2. Vrste revizije

Postoji nekoliko različitih klasifikacija revizije, ovisno o kriterijima razvrstavanja. Zbog te činjenice, nemoguće je definirati jednu pravu klasifikaciju te se u nastavku navode dvije najraširenije podjele vrsta revizije.

Filipović (2009:17) navodi podjelu vrsta revizije prema objektu ispitivanja na:

1. „reviziju financijskih izvještaja,
2. reviziju podudarnosti i
3. reviziju poslovanja.“

Ipak, u Hrvatskoj se revizija, najčešće, klasificira prema nekoliko kriterija, odnosno:

1. „sa stajališta subjekta koji provodi reviziju (eksterna i interna revizija),

2. s obzirom na što je revizija usmjerena, dakle, koji je objekt ispitivanja (revizija financijskih izvještaja i revizija poslovanja)
3. s obzirom na područje ispitivanja (komercijalna i državna revizija).“ (Crnković, et al., 2010:19).

2.2.1. Interna i eksterna revizija

Prema Crnkoviću i dr. (2010:20), interna revizija odnosi se na analizu i procjenu različitih funkcija i procesa unutar određenog poduzeća, prvenstveno u svrhu otklanjanja eventualnih problema i zaostataka u poslovanju te unaprjeđenja efikasnosti i profitabilnosti poslovanja poduzeća ili organizacije. Određena je odlukama menadžmenta, zbog čega i njezini ciljevi ovise o njihovim zahtjevima i potrebama revidiranog subjekta.

S druge strane, eksterna revizija je zakonski određena, a cilj joj je utvrditi eventualne nedostatke i pogrešna prikazivanja u financijskih izvješćima te osigurati pravilno i realno izvještavanje. Uvijek ju provode specijalizirane osobe koje ni na koji način nisu povezane sa subjektom kako bi se osigurala objektivnost u izvještavanju.

2.2.2. Revizija financijskih izvještaja i poslovanja

Revizija financijskih izvještaja odnosi se na analizu financijskih izvještaja koje poslovni subjekt predstavlja vanjskim korisnicima. Cilj revizije financijskih izvještaja je utvrđivanje relevantnosti i pouzdanosti izvještaja, kao i osiguravanje pridržavanja računovodstvenih načela i poreznih procesa u kreiranju istih.

Prema Crnkoviću i dr. (2010) revizijom poslovanja pokušava se utvrditi efikasnost i efektivnost postupaka i tijekova poslovanja unutar određenog poslovnog subjekta ili njegovog dijela. Nakon utvrđivanja postojećeg stanja, rezultati se uspoređuju s relevantnim prosjecima te se daju preporuke za napredovanje.

2.2.3. Komercijalna i državna revizija

Državna revizija je oblik eksterne revizije koju provode državni službenici, odnosno ovlaštene revizori unutar Državnog ureda za reviziju, nad korisnicima sredstava proračuna poput lokalnih i regionalnih samouprava, državnih agencija i slično. Filipović (2009:32) kao glavnu

ulogu državne revizije navodi utvrđivanje i osiguravanje pravilnog upravljanja sredstvima državnog proračuna te transparentno izvještavanje o istom.

Komercijalna revizija odnosi se na reviziju finansijskih izvještaja poslovnih subjekata koji su obveznici provođenja iste od strane vanjskih revizora. Za razliku od državne revizije koju provodi Državni ured za reviziju, komercijalna revizija se provodi temeljem ugovora s odabranim ovlaštenim revizorom.

3. ANALIZA ZAKONA O REVIZIJI (NN 146/2005) IZ 2005. GODINE

Revizija, kao profesija, je visoko regulirana kroz zakone, standarde i načela. U Hrvatskoj je ograničena, prvenstveno, kroz Zakon o reviziji (NN 127/2017), Zakon o računovodstvu (NN 78/2015) te Direktivom 2006/43/EZ (OL 157/87).

Kao i sve profesije, revizija je ima određena pravila postupanja definirana u Kodeksu profesionalne etike. Kodeks etike za profesionalne računovođe, koji se odnosi i na revizore, donosi Odbor za međunarodne standarde etike za računovođe (eng. International Ethics Standards Board for Accountants, IESBA) kroz Međunarodni kodeks etike za profesionalne računovođe. „Kao što to navodi njegov opis djelatnosti, cilj IESBA je služenje javnom interesu donošenjem visokokvalitetnih standarda etike za profesionalne računovođe. Njegov dugoročni cilj je usklađivanje standarda etike za profesionalne računovođe uređenih Kodeksom, uključujući standarde neovisnosti revizora sa standardima etike koje donose regulatori i tijela za propisivanje standarda pojedinačnih država.“ (Kodeks etike za profesionalne računovođe, 2020.) Neke od ključnih odrednica u Kodeksu prikazane su Slikom 2.

Slika 2.: Ključne odrednice Kodeksa etike za profesionalne računovođe

Izvor: prilagodba autorice prema IFAC (2018)

Prema IFAC-u (2018.), kao jednom od glavnih donositelja Kodeksa etike za profesionalne računovođe, temeljni principi Kodeksa su profesionalna kompetencija i dužna pažnja,

integritet, objektivnost, povjerljivost, profesionalno ponašanje te neovisnost. Profesionalna kompetencija i dužna pažnja odnose se na sustav konstantnog stručnog napredovanja i praćenja aktualnosti u sferi računovodstva i revizije kako bi se osigurala kompetentnost u obavljanju revizorske dužnosti. Integritet osigurava besprijekornost i poštenje u obavljanju revizije kroz postavljanje ispravnih ciljeva u djelovanju. Objektivnost se odnosi na isključivanje osobnih emocija i interesa u obavljanju revizije čime se postiže realna slika revidirane pravne osobe. Nadalje, povjerljivost osigurava pristup informacijama za ovlaštene osobe, odnosno, osiguranje očuvanja poslovne tajne. Prema Kodeksu etike za profesionalne računovođe (NN 65/2020) (2020), profesionalno ponašanje podrazumijeva međusobno uvažavanje, poštovanje i toleranciju u profesionalnim interakcijama revizora, bile one s klijentima, poslovnim partnerima ili državnim institucijama. Zaključno, kao jedan od glavnih principa navodi se neovisnost kao preduvjet za uspješno i vjerodostojno obavljanje revizijske profesije. Upravo je zahtjev neovisnosti jedna od bitnih stavki novog Zakona o reviziji (NN 127/2017) koje su promijenjene u usporedbi s dotadašnjim Zakonom o reviziji (NN 146/2005).

3.1. Pregled Zakona o reviziji (NN 146/2005) prije donošenja Direktive 2014/56/EU

Zakon o reviziji koji je prethodio zakonu donesenom u 2017. godini, na snagu je stupio 29. studenog 2005. godine. „Ovim se Zakonom uređuje obavljanje revizije financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja obveznika revizije, određuju osobe ovlaštene za pružanje usluga revizije, uvjeti za obavljanje usluga revizije, revizorski odbor, osnivanje i rad Hrvatske revizorske komore te nadzor njezina poslovanja, nadzor i provjera kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora, izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje usluga revizije te druga pitanja u vezi s revizijom.“ (Zakon o reviziji (NN 146/2005)).

Zakonom o reviziji, iz 2005. godine, uređena su sljedeća poglavlja:

- temeljne odredbe,
- osobe ovlaštene za pružanje revizorskih usluga,
- obavljanje usluga revizije,
- revizorski odbor,

- Hrvatska revizorska komora,
- javni nadzor Komore,
- nadzor i provjera kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora,
- izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje usluga revizije,
- kaznene odredbe i
- prijelazne i završne odredbe.

Zakon se sastoji od 77 članaka kojima je regulirana revizorska djelatnost, a u Tablici 1. prikazana su glavna poglavlja s objašnjenjima.

Tablica 1.: Pregled glavnih poglavlja Zakona o reviziji (NN 146/2005)

Poglavlje		Pregled poglavlja
1.	Temeljne odredbe	Određen je sadržaj i područje primjene Zakona o reviziji, definirana revizija te obveznici revizije.
2.	Osobe ovlaštene za pružanje usluga revizije	Definiran je pojam ovlaštenog revizora, samostalnog revizora, zajedničkog revizorskog ureda te revizorskog društva te su navedene dodatne djelatnosti uz revizorske usluge.
3.	Obavljanje usluga revizije	Uređen je ugovor o reviziji, radna dokumentacija i revizorsko izvješće, određeno osiguranje od odgovornosti te naknada i tarifa za obavljanje revizije. Definirana je zabrana obavljanja revizije kod pojedine pravne osobe.
4.	Revizorski odbor	Određena je obveza osnivanja revizorskog odbora za trgovačka društva od javnog interesa te su definirane njegove zadaće.
5.	Hrvatska revizorska komora	Hrvatska revizorska komora definirana je kao stručna organizacija, dan je pregled njenih osnivača, nadležnosti i zadaća, načina financiranja, tijela Komore, skupštine te upravnog vijeća i predsjednika. Naglašena je zaštita tajnosti

		podataka Komore te obveza objave službenih dokumenata.
6.	Javni nadzor komore	Ministarstvo financija definirano je kao tijelo zaduženo za javni nadzor Hrvatske revizorske komore.
7.	Nadzor i provjera kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora	Definiranje opsega provjere revizorskih djelatnika od strane Hrvatske revizorske komore, kao i mjera koje se propisuju u slučaju pronađenih nepravilnosti.
8.	Izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje usluga revizije	Uređenje postupka za izdavanje dozvole za rad, upisa u Hrvatsku revizorsku komoru, kao i postupka za oduzimanje dozvole i brisanje iz registra Komore.
9.	Kaznene odredbe	Definirane su novčane kazne od 2.000,00 do 100.000,00 kn, ovisno o težini počinjenog prekršaja za revizore, obveznike revizije i Hrvatsku revizorsku komoru.
10.	Prijelazne i završne odredbe	Donošenje odluke o osnivanju Hrvatske revizorske komore. Prestanak važenja Zakona o reviziji (NN 90/92)

Izvor: Izrada autorice prema Zakonu o reviziji (NN 146/2005)

3.1.1. Temeljne odredbe starog Zakona o reviziji

Prvih šest članaka Zakona o reviziji (NN 146/2005) uređuje temeljne odredbe Zakona. Njima su određeni subjekti koji obavljaju usluge revizije, odnosno trgovačka društva koja su za obavljanje usluga revizije dobila dozvolu Hrvatske revizorske komore te samostalni revizori koji su za obavljanje usluga revizije dobili istu dozvolu. Definirano je i obavljanje revizorske djelatnosti u skladu sa Zakonom i Međunarodnim revizijskim standardima, poštujući Kodeks profesionalne etike revizora. Također su određeni obveznici revizije, odnosno sva dionička društva, komanditna društva i društva s ograničenom odgovornošću čiji godišnji prihod prelazi 30.000.000,00 kuna, banke, osiguravajuća društva, mirovinski i investicijski fondovi te njihova povezana društva. Dodatno je definiran izbor i imenovanje revizorskog društva do 30. rujna revidirane godine.

3.1.2. Osobe ovlaštene za pružanje usluga revizije

Ovlašteni revizor je osoba koja ispunjava sljedeće uvjete:

- „mora imati visoko stručno obrazovanje,
- mora imati najmanje tri godine radnog iskustva na poslovima obavljanja revizije, uz mentorstvo ovlaštenog revizora,
- mora imati položen ispit za ovlaštenog revizora,
- mora se aktivno služiti hrvatskim jezikom u govoru i pismu,
- mora imati hrvatsko državljanstvo,
- mora imati dokaz da nije pravomoćno osuđivan za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja.“ (Zakon o reviziji, NN 146/2005).

Definirana je i obveza konstantnog stručnog usavršavanja prema programu Hrvatske revizorske komore te su regulirani samostalni revizori, zajednički revizorski uredi kao i revizorska društva. Uz revizorske usluge, ovlašteni revizori mogu obavljati iz područja računovodstva i financija, poreznog savjetovanja, sudskog vještačenja, procjene vrijednosti imovine i investicijskih projekata.

3.1.3. Obavljanje usluga revizije

Člankom 12. Zakona o reviziji (NN 146/2005) definirana je obveza zaključivanja ugovora o reviziji između ovlaštenog revizora i pravne osobe obveznika revizije, kojim je pravna osoba dužna revizoru dostaviti svu relevantnu dokumentaciju te mu omogućiti neometan pristup svim potrebnim informacijama. Revizor je dužan dostavljene informacije držati kao povjerljive, a revizorsko izvješće prema dobivenim informacijama pretvoriti u revizorski izvještaj u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima. Za usluge revizije definirane su minimalne tarife revizorskih usluga.

Revizorsko društvo ili samostalni revizor dužni su osigurati se od odgovornosti za eventualnu štetu učinjenu trećim osobama pri postupku revizije uz minimalnu svotu pokrića od 300.000,00 kn, odnosno 3.000.000,00 kn za reviziju banaka, osiguravajućih društava te mirovinskih i investicijskih fondova (Zakon o reviziji, NN 146/2005).

Revizorima je zabranjeno obavljanje revizije kod pravnih osobe:

- „u kojoj je vlasnik udjela ili dionica,
- u kojoj je sudjelovao u vođenju poslovnih knjiga ili izradi financijskih izvještaja za godinu za koju se obavlja revizija,
- u kojoj je član nadzornog odbora, član uprave, prokurist, opunomoćenik ili zaposlenik,
- u kojoj je član nadzornog odbora, član uprave ili prokurist njegov bračni drug, njegov srodnik po krvi u pravoj liniji do drugog stupnja,
- ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu neovisnost i objektivnost.“
(Zakon o reviziji, NN 146/2005)

3.1.4. Revizorski odbor

Prema člancima 27. i 28. Zakona o reviziji (NN 146/2005), trgovačka društva od javnog interesa obvezna su imati revizorski odbor čije su zadaće nadgledanje financijskog izvještavanja, interne revizije, neovisnosti revizora koji obavljaju revizorske postupke te davanje preporuke o odabiru ovlaštenog revizora za provođenje istih.

3.1.5. Hrvatska revizorska komora

Hrvatska revizorska komora osnovana je od strane ovlaštenih revizora Republike Hrvatske, a njezine najbitnije zadaće, prema Zakonu o reviziji (NN 146/2005), su:

- tumačenje Međunarodnih revizorskih standarda i Kodeksa profesionalne etike,
- donošenje programa i provođenje revizorskog ispita te izdavanje revizorskog certifikata nakon uspješnog polaganja ispita,
- kontrola registra ovlaštenih revizora te davanje i oduzimanje dozvola za obavljanje revizorskih usluga,
- određivanje minimalne tarife i minimalne metodologije u radu,
- nadzor rada ovlaštenih revizora i briga o ugledu profesije,
- organizacija edukacija za postojeće revizore.

3.1.6. Javni nadzor komore

Hrvatska revizorska komora pod javnim je nadzorom Ministarstva financija Republike Hrvatske s naglaskom na: (Zakon o reviziji, NN 146/2005)

- „zakonitost rada i postupanje Komore,
- djelotvornost, ekonomičnost i svrhovitost rada Komore,
- unutarnje ustrojstvo i organizaciju Komore te osposobljenost zaposlenika za obavljanje poslova iz nadležnosti Komore,
- odnos zaposlenika Komore prema revizorskim društvima, samostalnim revizorima, ovlaštenim revizorima, revidiranim subjektima i drugim strankama.“

3.1.7. Nadzor i provjera kvalitete rada ovlaštenih revizora

Za kontrolu rada revizorskih društava i samostalnih revizora zadužena je Hrvatska revizorska komora kroz provjeru kvalitete revizorskih izvještaja i ugovora te kontrolu naplaćenih naknada za obavljanje revizorskih usluga. Samostalni revizori su kontrolirani minimalno jednom svake 3 godine, a revizorska društva minimalno jednom svakih 6 godina. U slučaju nailaska na nepravilnosti u radu revizora Komora prvo izdaje nalog za otklanjanje nepravilnosti, zatim propisuje dodatne mjere ili završno pokreće stegovni postupak protiv ovlaštenog revizora.

3.1.8. Izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje usluga revizije

Kako bi revizorsko društvo bilo upisano u revizorski registar te obavljalo usluge revizije, dužno je podnijeti zahtjev za izdavanje dozvole Hrvatskoj revizorskoj komori. Ukoliko mu je zahtjev odobren, ono dobiva certifikat i pridružuje se Komori.

Revizorsko društvo ili samostalni revizor se briše iz revizorskog registra te gubi pravo obavljanja revizorske djelatnosti na nekoliko načina:

- „na vlastiti zahtjev,
- ako je prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole dalo neistinite podatke,
- nastankom razloga za prestanak revizorskog društva prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima,

- o ako mu dozvolu za rad oduzme Komora.“ (Zakon o reviziji, NN 146/2005).

3.1.9. Kaznene odredbe

Člancima 65.-69. definirane su kazne u slučaju kršenja odredbi Zakona o reviziji (NN 146/2005).

Obavljanje usluga revizije bez odobrenja komore, kršenje Zakona pri sklapanju revizorskih poslova i određivanja minimalnih tarifa, nepoštivanje tajnosti podataka revidiranog poslovnog subjekta, obavljanje revizije kod pravnih osoba koje su revizoru Zakonom o reviziji (NN 146/2005) zabranjene te nekorektno obavljanje revizije kažnjivo je novčanom kaznom u iznosu od 20.000,00 do 100.000,00 kn.

Člankom 68. definirane su kazne između 20.000,00 i 100.000,00 kn za obveznike revizije ukoliko unatoč obvezi osnivanja revizorskog odbora, isti nisu osnovali ili nisu na vrijeme imenovali ovlaštenog revizora za obavljanje godišnje revizije.

Također su definirane novčane kazne u iznosu od 20.000,00 do 100.000,00 kn za Hrvatsku revizorsku komoru ukoliko ne ispunjava zadaće definirane Zakonom o reviziji (NN 146/2005), ne poštuje tajnost podataka, ne provede potrebne nadzore kvalitete ovlaštenih revizora ili ne poduzme odgovarajuće mjere u slučaju otkrivenih nepravilnosti u radu istih.

3.1.10. Prijelazne i završne odredbe

Zakonom o reviziji (NN 146/2005) iz 2005. godine osniva se Hrvatska revizorska komora na čelu čije će skupštine biti ministar financija, a članovi skupštine revizorske tvrtke. Revizorske tvrtke obvezne su upisnice Hrvatske revizorske komore protiv koje nisu dopuštene žalbe, osim pokretanja upravnog spora.

Donošenjem Zakona o reviziji (NN 146/2005) 2005. godine, revizorske udruge izgubile su pravo obavljanja revizorskih usluga te su dužne Komori predati zahtjeve za prenošenje podataka.

3.2. Objašnjavanje potrebe za implementacijom novog Zakona o reviziji (NN 127/2017)

Prethodno objašnjeni Zakon o reviziji koji je na snagu stupio 2005. godine nije bio u skladu s Direktivom 2014/56/EU Europske unije te je Republika Hrvatska imala obvezu prilagoditi

postojeći Zakon ili donijeti novi do 2016. godine. Uslijed problema pri implementaciji Direktive i političkih prebiranja unutar Hrvatskog sabora 2016. godine, ta obveza nije ispunjena, te je Europska komisija u lipnju 2017. godine podnijela prijavu Sudu Europske unije protiv Hrvatske zbog nepotpunog implementiranja Direktive u nacionalno zakonodavstvo.

Stari Zakon o reviziji je bio kritiziran zbog nedovoljne kontrole ovlaštenih revizora, ali i ustanova od javnog interesa, niskih standarda vjerodostojnosti i neovisnosti revizora te potrebe za rigoroznijim načelima u Kodeksu profesionalne etike revizora. „Prema novom Zakonu o reviziji (NN 127/17) postroženi su zahtjevi neovisnosti kod obavljanja revizije. Iako su standardi vezani za kodeks etike revizora bili u primjeni i prije novog Zakona o reviziji, zbog velike potrebe za većom vjerodostojnosti financijskih izvještaja, zahtjevi revizora koji se odnose na etično ponašanje, uneseni su i u sam Zakon o reviziji. Nadalje, u naš zakonski okvir trebalo je ugraditi i zahtjeve Direktive 2006/43/EZ i Direktive 2014/56/EU vezane za neovisnost kod obavljanja revizije.“ (Wagner, 2018a:199)

4. ZNAČAJNE RAZLIKE STAROG I NOVOG ZAKONA O REVIZIJI

Konačni prijedlog novog Zakona o reviziji izglasan je 22. srpnja 2017. godine te je na snagu stupio 1. siječnja 2018. godine kao rezultat kritika na postojeći Zakon o reviziji (NN 146/2005), ali i pritiska Europske unije za implementacijom Direktive 2014/56/EU te provedbom Uredbe (EU) br. 537/2014.

Direktiva 2014/56/EU Europskog parlamenta i Vijeća usvojena je 16. travnja 2014. godine u svrhu izmjene postojeće Direktive 2006/43/EZ o zakonskim revizijama godišnjih financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja. U Direktivi 2014/56/EU navedene su 34 točke zbog kojih je odlučeno mijenjati postojeću Direktivu koja je određivala problematiku revizije. U nastavku je obrađeno nekoliko najistaknutijih.

Iako je Direktiva 2006/43/EZ utvrđivala uvjete za izdavanje odobrenja o radu revizora i načela neovisnosti i profesionalnoj etici, na razini Europske unije pojavila se potreba za većim stupnjem usklađenosti koja bi dovela do transparentnijeg i objektivnijeg poslovanja revizorskih društava, kao i subjekata od javnog interesa. Kako bi se osigurala neovisnost javnih nadzornih tijela, novom Direktivom dane su im veće ovlasti u svrhu efikasnije kontrole ovlaštenih revizora i zaštite poslovnih subjekata. Također je povećana kontrola nad subjektima od javnog interesa kroz povećane zahtjeve vjerodostojnosti njihovih financijskih izvještaja.

Nadalje, u skladu s funkcioniranjem unutarnjeg tržišta Europske unije, ovlaštenim revizorima novom je Direktivom omogućeno olakšano poslovanje u svim državama članicama Europske unije, kao i kompenzacijske mjere potrebne zbog razlikovanja prava trgovačkih društava, poreznog i socijalnog prava među članicama.

Naglašena je potreba za povećanjem profesionalne skeptičnosti i neovisnosti u djelovanju ovlaštenih revizora. „Dok bi primarna odgovornost za pružanje financijskih informacija trebala biti na upravi subjekata koji su predmet revizije, uloga ovlaštenih revizora i revizorskih društava jest da aktivno propitkuje upravu iz perspektive korisnika.“ (Direktiva 2014/56/EU, 2014) Prema Direktivi 2014/56/EU (2014), neovisnost revizora osigurana je zahtjevima o vođenju evidencije prijetnji neovisnosti, kao i implementacijom zaštitnih mehanizama za minimiziranje istih. Dodatni zahtjevi u svrhu osiguranja neovisnosti se odnose na zabranu obavljanja revizorske djelatnosti pravne osobe ukoliko u istoj imaju poslovni ili financijski interes.

Također je naglašena potreba za razjašnjenjem djelokruga revizije i ovlaštenja revizora u djelovanju kako bi zainteresirane strane imale realan uvid u poslovanje gospodarskog subjekta, kao i potreba za prilagodbom Međunarodnih revizijskih standarda poduzećima svih veličina.

U svrhu povećanja efikasnosti kontrole revizije i sprječavanja kaznenih radnji, Direktivom se predlažu rigoroznije kazne za kršenje zakonskih odredbi, odnosno do 1.000.000,00 kn za fizičke osobe ili određenog postotka godišnjeg prihoda za pravne osobe. Zbog istog razloga, zahtjeva se povećana zaštita zviždača kako bi ih se potaklo na dostavljanje bitnih informacija organima državne vlasti, bez straha od sankcija i negativnog utjecaja na njihov profesionalni i privatni život, kao i osiguranje zaštite identiteta istih.

U svrhu zaštite dobrog interesa u poslovanju javnih institucija i pravnih osoba, predložena je mogućnost da dioničari, nadzorni i revizorski odbori, u slučaju opravdanih razloga, mogu pokrenuti postupak za razrješenje ovlaštenog revizora. Dodatno, jedan od ciljeva Direktive je povećati stručnost i neovisnost revizorskih odbora koji uvelike doprinose održavanju i povećavanju razine kvalitete zakonske revizije. (Direktiva 2014/56/EU, 2017)

Navedeni ciljevi Direktive 2014/56/EU odredili su smjer u kome se stvara novi hrvatski Zakon o reviziji (NN 127/2017) koji je, nakon brojnih prebiranja i dugog čekanja, nakon donošenja 2017. godine, u skladu sa zakonodavstvom Europske unije te usporedan sa zakonima o reviziji drugih članica.

U nastavku su objašnjene najbitnije razlike između novog i starog Zakona o reviziji.

4.1. Promjena nadzornog tijela ovlaštenih revizora i revizorskih društava

Dok je starim Zakonom o reviziji (NN 146/2005) za poslove nadzora ovlaštenih revizora i revizorskih društava ovlašten Odbor za javni nadzor revizije unutar Hrvatske revizorske komore, novim Zakonom o reviziji (NN 127/2017) je za poslove nadzora određeno je Ministarstvo financija Republike Hrvatske. Ovom odlukom Hrvatska revizorska komora gubi najznačajniji dio svog poslovanja.

Novim Zakonom o reviziji (NN 127/2017), Ministarstvo financija ovlašteno je:

- „provoditi nadzor i druge postupke nad ovlaštenim revizorima i revizorskim društvima te ostalim subjektima nadzora utvrđenim ovim Zakonom i Uredbom (EU) br.

537/2014 te izricati nadzorne mjere i poduzimati druge radnje usmjerene k uklanjanju utvrđenih nezakonnosti i nepravilnosti,

- izdavati i ukidati odobrenja za rad ovlaštenim revizorima i revizorskim društvima te druga odobrenja, suglasnosti i registracije za koje je ovlaštena na temelju ovoga Zakona i, ako je to primjenjivo, Uredbe (EU) br. 537/2014, kao i drugih propisa,
- voditi registre i druge evidencije u skladu s odredbama ovoga Zakona i Uredbe (EU) br. 537/2014 i izdavati potvrde,
- odrediti program ispita osposobljenosti,
- organizirati i provoditi ispit osposobljenosti,
- sudjelovati u postupcima Europske komisije u vezi s usvajanjem Međunarodnih revizijskih standarda te
- obavljati i druge poslove u skladu s odredbama ovoga Zakona, Uredbe (EU) br. 537/2014 i drugih propisa.“ (Zakon o reviziji, NN 127/2017).

Za nadzor ovlaštenih revizora određeni su državni službenici uz uvjet neovisnosti i nepostojanja sukoba interesa između službenika i kontroliranog revizora. Detaljnije, državni službenik koji provodi nadzor ne smije biti subjekt nadzora ili na bilo koji drugi način biti poslovno povezan sa subjektom nadzora, ne smije biti u bliskom odnosu, krvnom srodstvu, bračnom ili izvanbračnom partnerstvu sa subjektom nadzora, ne smije biti skrbnik subjekta nadzora ili činiti bilo kakve aktivnosti koje bi njegovu neovisnost dovele u pitanje.

Ovisno o utvrđenim nepravilnostima, Ministarstvo ima ovlast revizorskom društvu izdati preporuku koju je ono dužno poštovati. Također su moguće sljedeće mjere:

- „izdavanje naloga subjektu u nadzoru da prekine određeno postupanje i da se suzdrži od ponavljanja određenog postupanja
- javna opomena u kojoj se navodi subjekt nadzora i vrsta nezakonnosti i nepravilnosti, koja se objavljuje na internetskoj stranici Ministarstva financija
- nalog za otklanjanje nezakonnosti i / ili nepravilnosti
- privremena zabrana ovlaštenom revizoru, revizorskom društvu i glavnom revizijskom partneru obavljanje zakonskih revizija i / ili potpisivanje revizorskog izvješća
- utvrđenje da revizorsko izvješće ne ispunjava zahtjeve Zakona

- privremena zabrana članu revizorskog društva za obavljanje funkcije u revizorskom društvu
- ukidanje rješenja kojim je revizorskom društvu izdano odobrenje za rad.“ (Wagner, 2018b:47).

U slučaju izricanja nadzornih mjera, Ministarstvo izvještaj dostavlja Financijskoj agenciji te on ulazi u godišnji izvještaj ovlaštenog revizora (Zakon o reviziji, NN 127/2017).

4.2. Nova funkcija Hrvatske revizorske komore

Iako Hrvatska revizorska komora novim Zakonom o reviziji (NN 127/2017) gubi ovlasti nadzornog tijela ovlaštenih revizora i revizorskih društava, ona ostaje u funkciji strukovne organizacije revizora koji su Zakonom obvezni biti njezinim članovima.

Neke od temeljnih ovlasti i dužnosti Hrvatske revizorske komore definirane novim Zakonom o reviziji (NN 127/2017) su sljedeće:

- prijevod i prilagodba Međunarodnih revizijskih standarda te izrada Hrvatskih revizijskih standarda u skladu s međunarodnim,
- određivanje, organiziranje i provedba revizorskog ispita (pod kontrolom Ministarstva financija) i posebnog ispita,
- davanje stručnih mišljenja Ministarstvu financija i praćenje provedbe propisa te
- očuvanje i održavanje časti revizorske struke.

Prema Zakonu o reviziji (NN 127/2017), „Hrvatska revizorska komora financira se iz doprinosa i članarina njezinih članova i naknada propisanih ovim Zakonom za obavljanje povjerenih javnih ovlasti i drugih prihoda. Stopu doprinosa koju plaćaju revizorska društva na ostvarene prihode i iznos članarina određuje Hrvatska revizorska komora uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija.“ (Zakon o reviziji, NN 127/2017).

4.3. Promjene ispita za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora i zahtjev konstantnog stručnog usavršavanja ovlaštenih revizora

Do primjene novog Zakona o reviziji, polaganje revizorskog ispita bilo je omogućeno najranije nakon 3 godine radnog iskustva u području revizorske djelatnosti, odnosno nakon 2 godine rada pod mentorstvom ovlaštenog revizora.

Novim Zakonom o reviziji povećan je obvezan radni staž kandidata za polaganje revizorskog ispita na minimalno 5 godina radnog iskustva u području revizorske djelatnosti, od kojih 3 godine moraju biti provođenje zakonske revizije pod mentorstvom ovlaštenog revizora. Kandidat za zvanje ovlaštenog revizora također mora biti visokoobrazovan, odnosno u svom obrazovanju mora imati minimalno 300 ECTS bodova.

Definirana su sljedeća područja revizorskog ispita:

- „opća računovodstvena teorija i načela,
- propisi i standardi vezani uz pripremu godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja,
- Međunarodni standardi financijskog izvještavanja i Hrvatski standardi financijskog izvještavanja,
- financijska analiza,
- računovodstvo troškova i upravljačko računovodstvo,
- upravljanje rizicima i unutarnja kontrola,
- revizija i stručne vještine,
- propisi u vezi s pripremom godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja subjekata nadzora Hrvatske narodne banke i Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga te njihove revizije,
- propisi i profesionalni standardi u vezi s obavljanjem revizorskih usluga te ovlaštenim revizorima i revizorskim društvima,
- Međunarodni revizijski standardi i
- profesionalna etika i neovisnost.“ (Zakon o reviziji, NN 127/2017).

Iako je Zakonom definirano provođenje i organizacija revizorskog ispita od strane Hrvatske revizorske komore, ispitno povjerenstvo sastavljeno je od predstavnika Ministarstva financija.

Prema starom Zakonu o reviziji, ovlaštene revizori bili su obvezni na minimalno 120 sati stručnog usavršavanja u razdoblju od 3 godine pod organizacijom Hrvatske revizorske komore. Novim Zakonom definiran je isti opseg obveznog usavršavanja, ali po programu Ministarstva financija. Nepridržavanje obveze konstantnog stručnog usavršavanja rezultira oduzimanjem odobrenja za rad ovlaštenog revizora od strane Ministarstva kao definiranog nadzornog tijela za revizorsku djelatnost.

Sukladno propisanoj obvezi o stalnom stručnom usavršavanju revizora, u 2018. godini 550 ovlaštenih revizora je sudjelovalo radionicama i seminarima te na dvodnevnom stručnom usavršavanju ovlaštenih revizora i računovođa. Za sudjelovanje u spomenutim aktivnostima, ovlaštene revizori mogli su dobiti maksimalno 61 bod, a usavršavanjem je obuhvaćeno 10 tema. U 2019. godini broj ovlaštenih revizora koji su sudjelovali u programima stručnog usavršavanja smanjio se na 476 revizora koji su za svoje sudjelovanje u usavršavanju vezanom za 30 različitih tema mogli dobiti maksimalno 120 bodova. (Hrvatska revizorska komora, 2019:10) Po završetku trogodišnjeg razdoblja u kome je revizor morao sudjelovati u stručnom usavršavanju, isti je dužan Ministarstvu financija dostaviti obrazac evidencije o stalnom stručnom usavršavanju ovlaštenog revizora. „U svojim evidencijama ovlaštene revizor uz navedeni obrazac dužan je čuvati pripadajuću dokumentaciju i potvrde kojima može dokazati ispunjenje obveze stalnog stručnog usavršavanja najmanje pet godina od datuma održane aktivnosti stalnog stručnog usavršavanja te ista mora biti dostupna na uvid Ministarstvu financija.“ (Ministarstvo financija, 2022).

Prema podacima Godišnjeg izvješća o radu za 2020. godinu Ministarstva financija (2021:6), 2020. godine izdana su 23 odobrenja za rad ovlaštenih revizora, 10 odobrenja za rad revizorskih društava te 1 odobrenje za rad samostalnog revizora, a ukinuto je 51 odobrenje za rad po obavjesti ovlaštenog revizora te 13 odobrenja za rad po obavjesti revizorskih društava. U radu revizora 2020. godine pronađene su i nepravilnosti koje su rezultirale službenom bilješkom za 1 revizorsko društvo, opomenom i nalogom za budućom primjenom međunarodnih standarda za 12 ovlaštenih revizora i revizorskih društava, ukidanjem odobrenja za rad i novčanom kaznom za 2 revizorska društva te podignutim optužnim prijedlozima za 3 revizorska društva.

4.4. Promjene izdavanja odobrenja za rad i vođenja registara ovlaštenih revizora

Ministarstvo financija prema novom Zakonu o reviziji (NN 127/2017) izdaje odobrenje za obavljanje revizorske djelatnosti trgovačkim društvima koja ispunjavaju sljedeće uvjete:

- „tri četvrtine glasačkih prava imaju revizorska društva, odnosno ovlašteni revizori, ili revizorska društva, odnosno ovlašteni revizori iz druge države članice,
- većina, a najviše do tri četvrtine članova uprave, odnosno upravnog odbora su ovlašteni revizori ili ovlašteni revizori iz druge države članice, a kada uprava ili upravni odbor nema više od dva člana, barem jedan član mora zadovoljavati taj uvjet,
- ima dobar ugled,
- fizičke i pravne osobe koje su osnivači društva te njihovi stvarni vlasnici, kako su određeni zakonom kojim se uređuje sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, imaju dobar ugled iz članka 10. ovoga Zakona, u slučaju novoosnovanih trgovačkih društava.“ (Zakon o reviziji, NN 127/2017).

Najbitnija promjena u vezi izdavanja odobrenja za rad ovlaštenog revizora u smislu novog Zakona o reviziji (NN 127/2017) je uvjet dobrog ugleda koji od fizičke osobe zahtjeva:

- nedostatak pravomoćnih presuda za kaznena djela protiv imovine, života,
- nedostatak pravomoćnih presuda za kaznena djela iz Zakona o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala, vrijednosnih papira te zakona koji uređuju trgovačka društva i fondove,
- nedostatak pravomoćnih presuda za prekršaje iz područja revizorske djelatnosti te sudjelovanja u upravi i nadzoru društava koja su počinila iste,
- nedostatak imovine pod stečajnim postupkom.

Dodatno, za dobar ugled ovlaštenog revizora bitno je da fizička osoba nije pravomoćno osuđena za djela koja narušavaju dobar ugled pojedinca, da je dosadašnjim radom dokazala integritet i neovisnost te da posjeduje financijsku i poslovnu stabilnost.

Prema novom Zakonu o reviziji (NN 127/2017), nadzor i vođenje revizorskih registara od Komore preuzima Ministarstvo financija te vodi registre revizorskih društava, samostalnih revizora, ovlaštenih revizora, revizorskih vježbenika te registre revizorskih društava i ovlaštenih revizora u drugoj i trećoj zemlji.

4.5. Zahtjevi neovisnosti prema novom Zakonu o reviziji

Temeljni ciljevi donošenja i implementacije novih zahtjeva neovisnosti u novi Zakon o reviziji (NN 127/2017) su povećanje transparentnosti, poboljšanje neovisnosti te definiranje internih organizacijskih pravila. Wagner interpretira Kodeks etike za profesionalne računovođe te ističe dva temeljna zahtjeva neovisnosti:

- „neovisnost mišljenja koje je definirano kao stanje svjesnosti koje dopušta izražavanje zaključka a da na njega ne djeluju učinci koji kompromitiraju profesionalnu prosudbu te tako omogućavajući osobi da djeluje na pošten način, objektivno i s profesionalnim skepticizmom,
- neovisnost u nastupu koje je definirano kao izbjegavanje činjenica i okolnosti koje su toliko važne da bi razumna i obaviještena treća stranka vjerojatno zaključila, uzimajući u obzir sve specifične činjenice i okolnosti, da su kompromitirani poštenje, objektivnost ili profesionalni skepticizam revizorskog društva ili člana revizijskog tima.“ (Wagner, 2018a:199).

Upravo zahtjevi neovisnosti čine jednu od najbitnijih promjena unutar novog Zakona o reviziji te su objašnjeni u nastavku.

4.5.1. Neovisnost s motrišta pružanja usluga

Kako bi se osigurala neovisnost sastajališta pružanja usluga, ovlaštenu revizor ili revizorsko društvo nije u mogućnosti u istoj poslovnoj godini za obveznika revizije obavljati nerevizorske usluge (financije i računovodstvo, porezno savjetovanje, sudsko vještačenje i sl.) i zakonsku reviziju. Iznimka je obavljanje nerevizorskih usluga i zakonske revizije odvojenim timovima istog revizorskog društva ukoliko je osigurana neovisnost i objektivnost kroz nepovezanost dviju usluga.

Dodatno, kako bi se očuvala neovisnost u pružanju revizorskih usluga, starim Zakonom o reviziji propisana je obveza interne rotacije revizora, odnosno potpisnika revizijskog izvješća svakih 7 godina. Direktiva 2014/56/EU za cilj ima uvođenje obvezne rotacije samostalnog revizora ili revizorskog društva svakih 10 godina, pod pretpostavkom da dugoročni angažman istog revizorskog društva u subjektu obvezniku revizije može narušiti neovisnost revizora u obavljanju djelatnosti. Rasprava vezana za obveznu rotaciju revizora pokrenuta je temeljnim argumentima za i protiv uvođenja iste. „Neovisnost revizora je osnovni argument za obveznu

rotaciju revizora i revizijskih društava, dok je osnovni argument protiv obvezne rotacije revizora i revizijskih društava kvaliteta revizije i visina revizijske naknade.“ (Perica & Čular, 2017:202).

Perica i Čular (2017) kroz istraživanje o rotaciji revizora dolaze do zaključka da hrvatska revizorska društva preferiraju upravo dugoročne odnose sa subjektima obveznicima revizije te smatraju da takva preferencija može dovesti do smanjenja neovisnosti revizora, kvalitetu provedene revizije te samo revizorsko mišljenje. Posljedično, smanjeno je povjerenje krajnjih korisnika revizorskih i financijskih izvještaja, a povećan je broj revizijskih pogrešaka.

4.5.2. Neovisnost pri poslovnim spajanjima i zapošljavanju

Zakon o reviziji (NN 127/2017) navodi da, ukoliko je došlo do spajanja dvaju obveznika o reviziji ili spajanju obveznika o reviziji s društvom koje obavlja revizorsku djelatnost, revizorsko društvo je dužno utvrditi i ukloniti mogućnost smanjenja neovisnosti te o istome podnijeti izvještaj u radnoj dokumentaciji.

Zakonom o reviziji definirana je i zabrana zapošljavanja ovlaštenih revizora kod revidiranih subjekata u smislu prihvaćanja položaja člana uprave, nadzornog ili revizijskog odbora te voditelja računovodstva unutar jedne godine od obavljanja zakonske revizije, odnosno dvije godine u slučaju subjekata od javnog interesa.

4.5.3. Revizijska načela

Ovlašteni revizor ili revizorsko društvo dužni su poslovati u skladu s profesionalnim načelima i Kodeksom profesionalne etike. Sukladno tome, na obavljanje revizorske djelatnosti ne smiju utjecati sukobi interesa, poslovni odnosi ili drugi odnosi koji mogu narušiti njihovu neovisnost i objektivnost. U nastavku su navedene temeljne moguće prijetnje koje sprječavaju obavljanje revizorskih usluga prema subjektu obvezniku revizije. Ukoliko je navedene prijetnje nemoguće smanjiti na prihvatljivu razinu, ovlašteni revizor dužan je odbiti angažman u subjektu obvezniku revizije.

Slika 3.: Prijetnje neovisnosti ovlaštenog revizora

Izvor: Izrada autorice prema Wagner (2018a:201)

Prijetnja samoprovjere se odnosi na pripremanje podataka subjekta podložnih reviziji od strane revizorskog društva, zapošljavanje članova revizorskog društva koji su bili na pozicijama sa značajnim učinkom na revidirani subjekt ili pružanje usluga subjektu koje kasnije utječu na postupak revizije.

Nadalje, ističe se prijetnja osobnog interesa, odnosno koristoljublja. Wagner (2018a:201) navodi da ona uključuje izravne financijske interese u subjektu revizije, pretjeranu ovisnost poslovanja revizora o jednom poslu revizije, bliski odnosi s klijentima te pregovori o spajanju ili zapošljavanju tokom provedbe revizije nad subjektom.

Prijetnja zagovaranja odnosi se na promociju dionica revidiranog subjekta od strane ovlaštenog revizora ili zastupanje istog u sudskim sporovima kada je nužno isključiti dio tima koji je pod prijetnjom te revidirati njihove bitne prosudbe u procesu revizije.

Rodbinska povezanost i zblizenost postaju prijetnja ukoliko članovi revizorskog tima imaju rodbinsku ili prijateljsku povezanost s upravnim članovima revidiranog subjekta ili od revidiranog subjekta primaju dodatne kompenzacije ili povlašteni tretman.

Kao posljednju prijetnju Wagner (2018a:201) navodi zastrašenost, odnosno prijetnje o raskidu angažmana ili promjenama ugovora u slučaju ne pogodovanja klijentu, prijetnje sudskim sporovima ili pritiske zaposlenika unutar revizorskog društva.

4.5.4. Zakonom definirani zahtjevi neovisnosti

Iako novi Zakon o reviziji (NN 127/2017) definira obvezu pridržavanja Kodeksa, neki zahtjevi neovisnosti dodatno su specificirani. Posebno se ističe da „revizorsko društvo, ovlaštenu revizor, glavni revizijski partneri, drugi radnici revizorskog društva i bilo koja druga fizička osoba čije su usluge stavljene na raspolaganje ili koju nadzire to revizorsko društvo, a koja je izravno uključena u obavljanje revizorske usluge, te osobe koje su usko povezane s njima u skladu s propisom o zlouporabi tržišta ne smiju ostvarivati i imati materijalne i izravne koristi, niti smiju biti uključeni u transakciju u vezi s bilo kojim financijskim instrumentom koji je izdao, za koji jamči ili koji na drugi način podržava bilo koji revidirani subjekt.“ (Wagner, 2018a:202). Nadalje, definirano je ovlaštenu revizor ne smije sudjelovati u reviziji subjekta ukoliko posjeduje njegove financijske instrumente subjekta ili povezanog poduzeća te ukoliko je bio zaposlenik subjekta ili s njime imao poslovne relacije u razdoblju revizije. Zaključno, određena je zabrana primanja materijalnih (novčanih ili nenovčanih) darova ili usluga od obveznika revizije kod koga se ista provodi.

4.6. Unutarnja organizacija ovlaštenih revizora, nove evidencije i uređenje revizije konsolidiranih financijskih izvješća

Kako bi se uspostavila bolja kontrola procesa unutar revizorskih društava, ono mora uspostaviti set postupaka i organizacijskih politika koje osiguravaju neovisnost i realnost u poslovanju društva, kao i sistematizaciju računovodstvenih i administrativnih postupaka u svrhu menadžmenta rizika. Dodatno, potrebno je kroz politike revizorskog društva usmjeravati revizore na konstantno stručno usavršavanje i povećanje kvalitete obavljanja revizorskih usluga. „Naglašeno je da glavni revizijski partner treba aktivno sudjelovati u obavljanju revizorskih usluga, a ovlaštenu je revizor obavezan posvetiti dovoljno vremena svom angažmanu te osigurati dovoljno resursa kako bi na primjeren način mogao obavljati svoje zadaće.“ (Wagner, 2018b:50).

Također je uvedena obveza vođenja evidencije korisnika revizorskih usluga pojedinačnog revizorskog društva u kojoj su sadržani temeljni podaci o subjektu revizije, podaci o glavnom revizijskom partneru te podaci o zaračunatim naknadama za revizorske i nerevizorske poslove koje je revizijsko društvo obavilo tokom određene godine.

Uz evidenciju clijenata, ovlaštene revizori novim su Zakonom o reviziji (NN 127/2017) dužni voditi evidenciju kršenja odredbi Zakona, kao i posljedica takvih postupaka, koja kasnije ulazi u godišnje izvješće društva.

Novim je Zakonom o reviziji (NN 127/2017) posebno uređena revizija konsolidiranih financijskih izvještaja, odnosno obveza tuzemnog revizora da pri reviziji navedenih izvještaja pregleda i ocjeni reviziju obavljenu u trećim zemljama te dokumentira svoje opaske. Također, prikupljenu dokumentaciju pri reviziji dužan je zadržati u slučaju potrebe Ministarstva financija za uvidom u istu.

4.7. Promjena odgovornosti revizijskog odbora

Prema Zakonu o reviziji (NN 127/2017), svaki subjekt od javnog interesa dužan je imati revizorski odbor koji čine minimalno 3 člana nadzornog ili upravnog odbora subjekta, a najmanje jedan mora biti stručan u području računovodstva ili revizije. Kao takav, revizijski odbor dužan je djelovati u skladu sa zahtjevima neovisnosti te biti samostalan u svome radu. Revizijski odbor prema Zakonu o reviziji (NN 127/2017) ima sljedeće zadaće:

- „izvješćuje nadzorni odbor ili neizvršne članove upravnog odbora o ishodu zakonske revizije te objašnjava na koji način je zakonska revizija pridonijela integritetu financijskog izvještavanja i objašnjava ulogu revizijskog odbora u tom procesu,
- prati proces financijskog izvještavanja i dostavlja preporuke ili prijedloge za osiguravanje njegovog integriteta,
- glede financijskog izvještavanja prati djelotvornost sustava unutarnje kontrole kvalitete i sustava upravljanja rizicima te, ako je to primjenjivo, unutarnju reviziju, bez kršenja svoje neovisnosti,
- prati obavljanje zakonske revizije godišnjih financijskih izvještaja i godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja, uzimajući u obzir sve nalaze i zaključke Ministarstva financija,

- ispituje i prati neovisnost revizorskog društva,
- odgovoran je za postupak izbora revizorskog društva te predlaže imenovanje revizorskog društva.“ (Zakon o reviziji, NN 127/2017).

Uz navedene temeljne zadaće revizijskog odbora, dodatno je uvedena obveza dostavljanja izvješća o neovisnosti, metodologiji revizije i zapaženim nedostacima pri obavljanju revizije. Revizorsko društvo zakonski je obvezno dostaviti ovo izvješće revizijskom odboru subjekta od javnog interesa.

5. UTJECAJ DONOŠENJA NOVOG ZAKONA O REVIZIJI NA POSLOVANJE REVIZORSKIH DRUŠTAVA

Poslovanje revizorskih društava proučeno je pomoću analize financijskih izvještaja kroz izračun pokazatelja poslovanja društava u razdoblju prije i nakon implementacije novog Zakona o reviziji (NN 127/2017), odnosno za 2017. godinu (prije implementacije) te 2018. i 2019. godinu (nakon implementacije). „Financijski izvještaji u suvremenom poslovanju predstavljaju važan izvor informacija za poslovno odlučivanje. Realne i objektivne računovodstvene informacije jedan su od neophodnih preduvjeta za poslovno odlučivanje svih interesnih strana (engl. stakeholdera).“ (Gabrić, 2018:10). Potrebno je naglasiti da ovakva analiza ima određena ograničenja poput ne uzimanja u obzir vrste djelatnosti poduzeća, sezonske utjecaje i cikličke varijacije, geografske elemenata, veličine poduzeća i slično, te ju se u pravilu treba koristiti konzultativno jer samostalno ne može biti točno mjerilo performansi analiziranog poduzeća ili skupine poduzeća.

Analiza financijskih izvješća provedena je kroz pokazatelje likvidnosti, zaduženosti, aktivnosti, ekonomičnosti i profitabilnosti. Analizirani su sljedeći pokazatelji:

- 1) pokazatelji likvidnosti
 - a) koeficijent tekuće likvidnosti
- 2) pokazatelji zaduženosti
 - a) koeficijent zaduženosti
- 3) pokazatelji aktivnosti
 - a) koeficijent obrtaja potraživanja
- 4) pokazatelji ekonomičnosti
 - a) ekonomičnost ukupnog poslovanja
- 5) pokazatelji profitabilnosti
 - a) povrat na imovinu (ROA)
 - b) povrat na kapital (ROE).

Za izračun odabranih pokazatelja poslovanja korištene su bilance i računi dobiti i gubitka analiziranih revizorskih društava u razdoblju između 2017. i 2019. godine, preuzete iz

Registra godišnjih financijskih izvještaja. Iz navedenih financijskih izvještaja izuzete su potrebne stavke i postavljene u omjere kako bi se dobile promatrane vrijednosti financijskih pokazatelja. „Osnovna pretpostavka analize omjera je proporcionalnost, odnosno pretpostavlja se kako postoji proporcionalan odnos između dviju varijabla čiji omjer se izračunava. Tradicionalna uporaba omjera ide u pravcu usporedbe izračunatog omjera s nekim standardom, te na taj način imamo uvid je li on viši ili niži, iz čega izvodimo određene zaključke. Ovo je normativna uporaba omjera, u kojem omjer sažima odnos između Y i X u jednom broju koji se potom uspoređuje sa standardom. Standardni omjer ima teoretsko uporište, ili je sažetak iskustva proteklih godina.“ (Novak i Sajter, 2005:93).

Za potrebe analize uspješnosti poslovanja prikupljeni su podaci o 8 revizorskih društava koja posluju na području Republike Hrvatske. Od 8 promatranih revizorskih društava, 4 su poznata kao internacionalni tržišni lideri, odnosno „Velika četvorka“, a 4 su odabrana manja domaća revizorska društva. Odabrana revizorska društva su sljedeća:

1) Vodeća internacionalna revizorska društva

- a) PricewaterhouseCooper d.o.o.,
- b) KPMG Croatia d.o.o.,
- c) Ernst & Young d.o.o.,
- d) Deloitte d.o.o.

2) Ostala revizorska društva

- a) BDO Croatia d.o.o.,
- b) Auditus d.o.o.,
- c) Consilium Revizija d.o.o.,
- d) Mazars Cinotti Audit d.o.o.

Navedena društva odabrana su zbog mogućnosti proučavanja eventualnog različitog djelovanja implementacije novog Zakona o reviziji na revizorska društva različitih veličina i tržišnog udjela, odnosno ispitivanja je li donošenje novog zakona više utjecalo na jednu od promatranih skupina revizora od druge te jesu li promjene na skupine utjecale pozitivno ili negativno.

5.1. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na likvidnost odabranih revizorskih društava

Za analizu utjecaja donošenja novog Zakona o reviziji na likvidnost odabranih revizorskih društava korišten je koeficijent tekuće likvidnosti do kojega se dolazi omjerom kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza (Ježovita, 2018:87). Vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti trebala bi biti iznad 2 kako poduzeće ne bi ostalo bez sredstava za podmirenje svojih kratkoročnih obveza, a poželjno je da omjer bude i viši od 2:1.

Tablica 2.: Kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

R.B.	NAZIV	2017	2018	2019
1	PricewaterhouseCooper d.o.o.	0,91	2,13	2,05
2	KPMG Croatia d.o.o.	5,17	4,43	7,34
3	Ernst & Young d.o.o.	1,21	1,32	0,82
4	Deloitte d.o.o.	0,90	1,22	1,16
5	BDO Croatia d.o.o.	2,99	4,58	5,39
6	Auditus d.o.o.	2,15	2,38	2,64
7	Consilium Revizija d.o.o.	8,67	11,18	10,88
8	Mazars Cinotti Audit d.o.o.	0,60	1,34	1,77
	PROSJEK	2,82	3,57	4,01

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

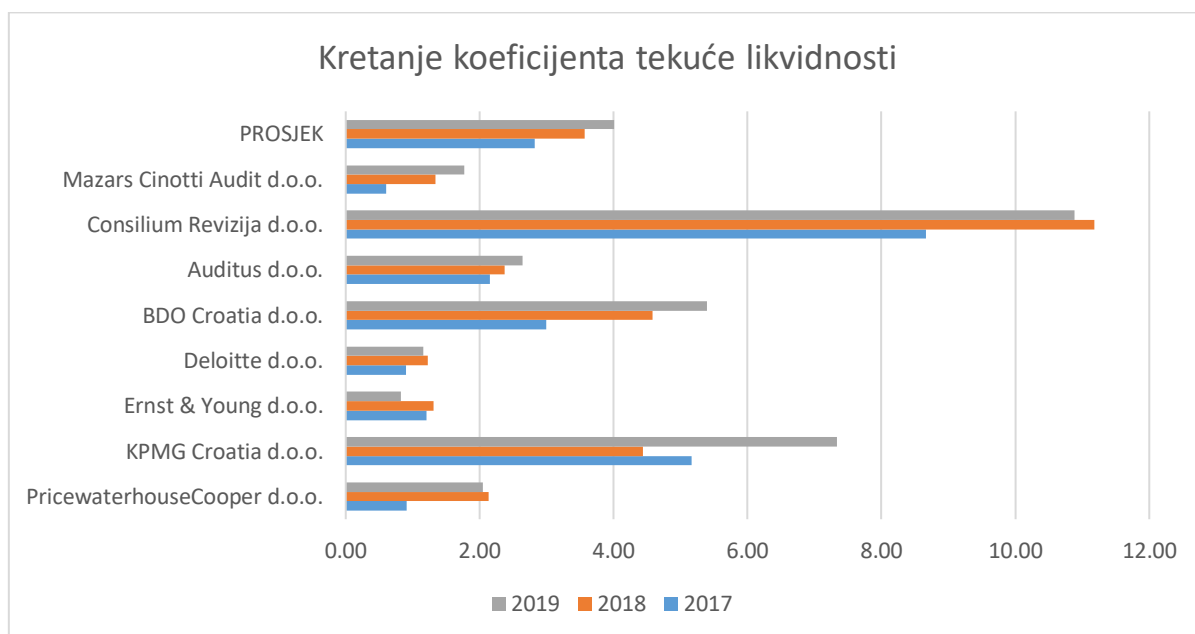
Iz Tablice 2. moguće je utvrditi visoku razinu heterogenosti koeficijenta tekuće likvidnosti među promatranim revizorskim društvima, a povezanost veličine revizorskog društva i vrijednosti pokazatelja likvidnosti nije uočena.

KPMG Croatia d.o.o. je jedino vodeće revizorsko društvo koje je imalo zadovoljavajući koeficijent tekuće likvidnosti u 2017. godini s vrijednosti od 5,17, kao i u narednim godinama. Nakon implementacije novog Zakona 2018. i 2019. godine, revizorsko društvo PricewaterhouseCooper d.o.o. došlo je do vrijednosti koeficijenta od 2,13 i 2,05 respektivno,

dok su revizorska društva Ernst & Young d.o.o. i Deloitte d.o.o. ostala ispod minimalne poželjne vrijednosti koeficijenta tekuće likvidnosti.

S druge strane, manja revizorska društva su i prije implementacije novog Zakona o reviziji imale zadovoljavajuću razinu tekuće likvidnosti, uz iznimku revizorskog društva Mazars Cinotti Audit d.o.o. s vrijednosti koeficijenta od 0,60. U godinama nakon implementacije Zakona vidljiv je trend rasta koeficijenta tekuće likvidnosti, što je posebno vidljivo kod društva BDO Croatia d.o.o. koje je s vrijednosti 2,99 u 2017. godini došlo do vrijednosti 5,39 u 2019. godini.

Prosjeck koeficijenta tekuće likvidnosti promatranih društava je bio iznad granične vrijednosti i prije i nakon implementacije novog Zakona o reviziji, uz vidljiv porast prosjeka nakon implementacije istog.

Grafički prikaz 1.: Kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

5.2. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na zaduženost odabranih revizorskih društava

Analiza utjecaja novog Zakona o reviziji na zaduženost odabranih revizorskih društava provedena je pomoću koeficijenta zaduženosti do kojega se dolazi omjerom ukupnih obveza i ukupne imovine (Tintor, 2020:95). Ovaj pokazatelj opisuje u kojoj mjeri se poduzeće koristi

zaduživanjem kao oblikom financiranja. Vrijednost koeficijenta zaduženosti ne bi trebala prelaziti 0,5, u suprotnom ono posluje s povećanim financijskim rizikom.

Tablica 3.: Kretanje koeficijenta zaduženosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

R.B.	NAZIV	2017	2018	2019
1	PricewaterhouseCooper d.o.o.	0,59	0,37	0,40
2	KPMG Croatia d.o.o.	0,16	0,20	0,12
3	Ernst & Young d.o.o.	0,63	0,57	0,66
4	Deloitte d.o.o.	0,86	0,67	0,77
5	BDO Croatia d.o.o.	0,32	0,20	0,27
6	Auditus d.o.o.	0,18	0,22	0,27
7	Consilium Revizija d.o.o.	0,09	0,07	0,09
8	Mazars Cinotti Audit d.o.o.	0,28	0,44	0,32
	PROSJEK	0,39	0,34	0,36

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

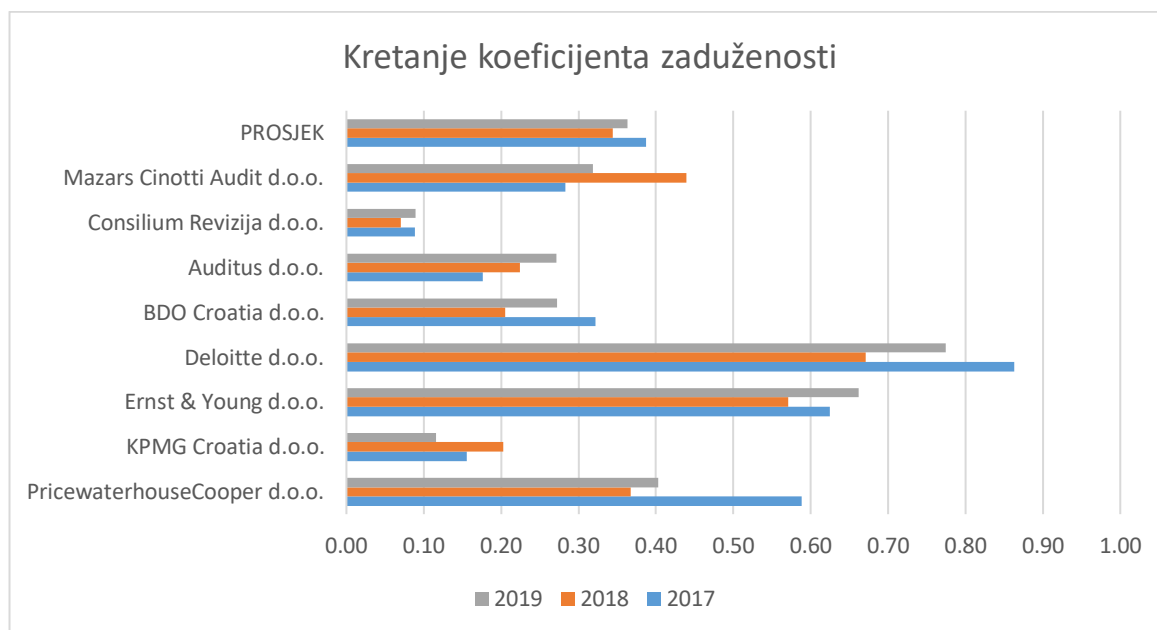
Pri analizi koeficijenta zaduženosti uočena je manja razina heterogenosti nego kod analize koeficijenta tekuće likvidnosti te je vidljiva korelacija veličine revizorskog društva s visinom istog prije implementacije novog Zakona o reviziji, odnosno veća društva pokazuju tendenciju više razine zaduživanja od manjih odabranih revizorskih društava.

Prije implementacije novog Zakona o reviziji, jedino vodeće revizorsko društvo sa zadovoljavajućom vrijednosti koeficijenta zaduživanja bilo je društvo KPMG Croatia d.o.o. s vrijednosti 0,16 te se ona nije znatno mijenjala nakon donošenja novog Zakona. PricewaterhouseCooper d.o.o. je koeficijent zaduženosti spustio ispod 0,5 nakon implementacije, odnosno na razine 0,37 i 0,40 za 2018. i 2019. godinu respektivno. Revizorska društva Ernst & Young d.o.o. i Deloitte d.o.o. su kroz promatrano razdoblje zadržale visoku vrijednost koeficijenta zaduženosti.

Manja revizorska društva su kroz cijelo promatrano razdoblje imala optimalnu visinu koeficijenta zaduženosti koja se nije znatno mijenjala donošenjem novog Zakona o reviziji. U analizi se posebno ističe revizorsko društvo Consilium Revizija d.o.o. sa značajno nižom

vrijednosti pokazatelja zaduženosti od ostalih društava, odnosno 0,09 na početku i na kraju promatranog razdoblja.

Prosjeck vrijednosti koeficijenta zaduženosti odabranih revizorskih društava nije pokazao značajne fluktuacije kroz promatrano razdoblje te ga nije moguće dovesti u korelaciju s implementacijom novog Zakona o reviziji.

Grafički prikaz 2.: Kretanje koeficijenta zaduženosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

5.3. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na aktivnost odabranih revizorskih društava

Za analizu utjecaja implementacije novog Zakona o reviziji na aktivnost odabranih revizorskih društava odabran je koeficijent obrtaja potraživanja, odnosno omjera prihoda od prodaje i stanja potraživanja (Tintor, 2020:96). Općenito je poželjno da ovaj pokazatelj bude na što višoj razini kako bi učinkovitost poduzeća bila što viša.

Analizom kretanja koeficijenta obrtaja potraživanja uočljiva je relativno visoka razina heterogenosti među odabranim revizorskim društvima, iako je ta heterogenost značajno smanjena u godinama nakon implementacije novog Zakona o reviziji. Također, vidljiva je manja razina odstupanja vrijednosti koeficijenta obrtaja potraživanja od prosjeka među

vodećim revizorskim društvima u usporedbi s razinom heterogenosti među manjim društvima.

Tablica 4.: Kretanje koeficijenta obrtaja potraživanja za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

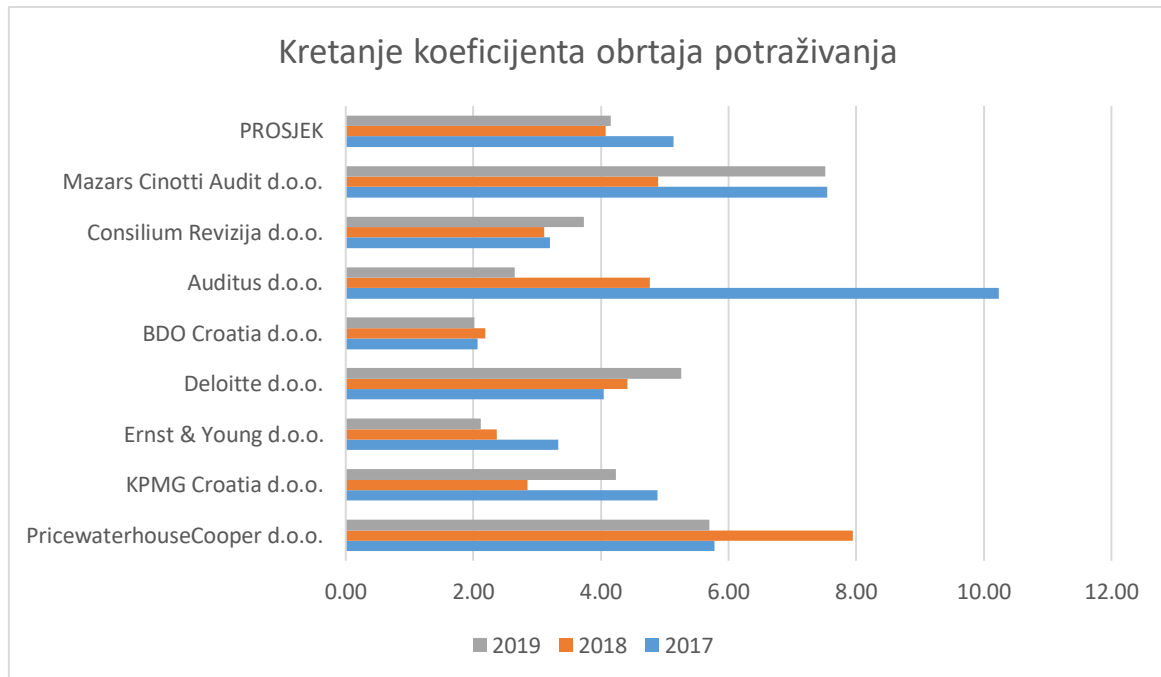
R.B.	NAZIV	2017	2018	2019
1	PricewaterhouseCooper d.o.o.	5,78	7,95	5,70
2	KPMG Croatia d.o.o.	4,89	2,85	4,23
3	Ernst & Young d.o.o.	3,33	2,36	2,12
4	Deloitte d.o.o.	4,04	4,42	5,26
5	BDO Croatia d.o.o.	2,06	2,19	2,02
6	Auditus d.o.o.	10,23	4,77	2,65
7	Consilium Revizija d.o.o.	3,20	3,11	3,74
8	Mazars Cinotti Audit d.o.o.	7,55	4,90	7,51
	PROSJEK	5,14	4,07	4,15

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

Jedino vodeće revizorsko društvo koje je u promatranom razdoblju ostvarilo pozitivan trend rasta koeficijenta obrtaja potraživanja je Deloitte d.o.o. s kretanjem vrijednosti pokazatelja 4,04, 4,42 i 5,26 kroz 2017., 2018. i 2019. godinu. Društva PricewaterhouseCooper d.o.o. i KPMG Croatia d.o.o. su u prvoj godini implementacije novog Zakona o reviziji imale relativno značajnu promjenu vrijednosti pokazatelja (PricewaterhouseCooper d.o.o. rast, a KPMG Croatia d.o.o. pad), ali su se u narednoj godini vratila na razine prije donošenja Zakona. Ernst & Young d.o.o. imalo je negativan trend pada razine koeficijenta obrtaja potraživanja.

Manja revizorska društva su kroz promatrano razdoblje ostala na sličnoj razini kao i prije donošenja novog Zakona o reviziji uz manje fluktuacije u prvoj godini implementacije kada su njihovi pokazatelji aktivnosti neznatno pali u razini. Iznimka je revizorsko društvo Auditus d.o.o. koje je s najviše razine koeficijenta obrtaja potraživanja među svim promatranim društvima palo na jednu od nižih razina, odnosno, sa koeficijenta 10,23 u 2017. godini na 2,65 u 2019. godini.

Prosjeck vrijednosti koeficijenta obrtaja potraživanja se kroz promatrano razdoblje smanjio s razine 5,14 prije implementacije novog Zakona o reviziji na vrijednosti 4,07 i 4,15 u godinama nakon donošenja istog.

Grafički prikaz 3.: Kretanje koeficijenta obrtaja potraživanja za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

5.4. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na ekonomičnost odabranih revizorskih društava

Analiza kretanja pokazatelja ekonomičnosti poslovanja odabranih društava kroz promatrano razdoblje provedena je putem izračuna ekonomičnosti ukupnog poslovanja, odnosno omjera ukupnih prihoda i ukupnih rashoda. Ekonomičnost ukupnog poslovanja pokazuje koliko svaka jedinica rashoda donosi prihoda, a referentna vrijednost pokazatelja je 1. Ukoliko je dobivena vrijednost manja od referentne, poduzeće posluje s gubitkom. (Ježovita, 2018:82).

Kod pokazatelja ekonomičnosti odabranih revizorskih društava vidljiva je određena razina heterogenosti s vrijednostima između 1 i 2, uz iznimku manje razlike u vrijednosti pokazatelja društava KPMG Croatia d.o.o. i Auditus d.o.o. u 2018. godini. U prosjeku, manja revizorska

društva su pokazala nešto višu razinu ekonomičnosti ukupnog poslovanja od vodećih društava.

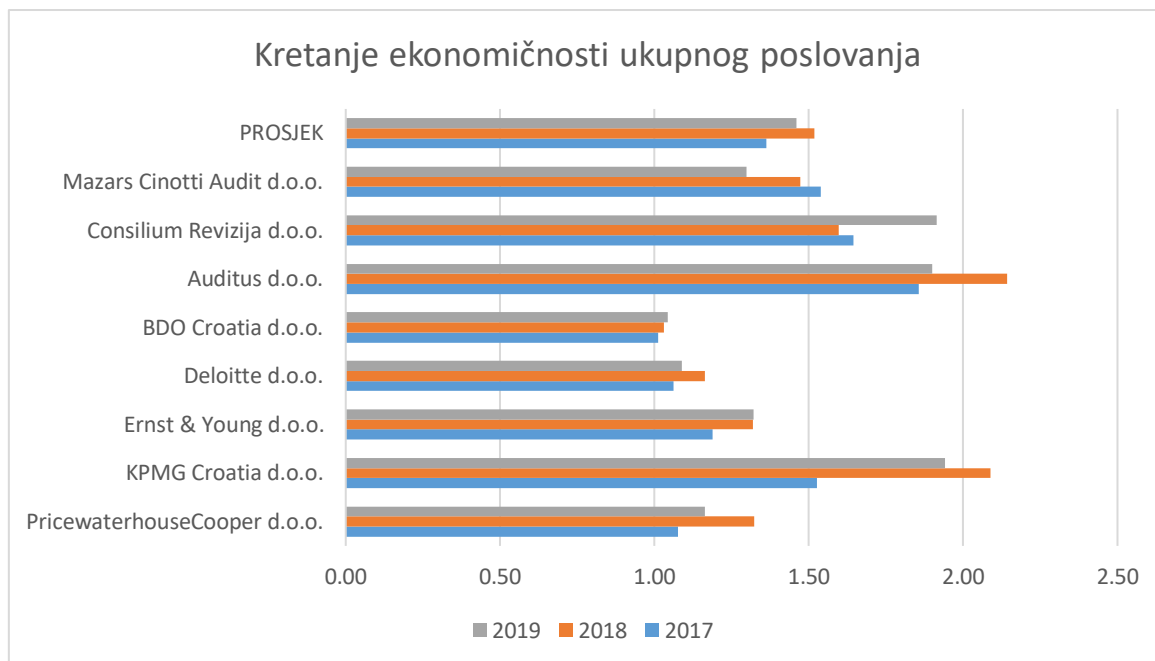
Tablica 5.: Kretanje ekonomičnosti ukupnog poslovanja za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

RB	NAZIV	2017	2018	2019
1	PricewaterhouseCooper d.o.o.	1,08	1,32	1,16
2	KPMG Croatia d.o.o.	1,53	2,09	1,94
3	Ernst & Young d.o.o.	1,19	1,32	1,32
4	Deloitte d.o.o.	1,06	1,16	1,09
5	BDO Croatia d.o.o.	1,01	1,03	1,04
6	Auditus d.o.o.	1,86	2,14	1,90
7	Consilium Revizija d.o.o.	1,65	1,60	1,92
8	Mazars Cinotti Audit d.o.o.	1,54	1,47	1,30
	PROSJEK	1,36	1,52	1,46

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

Sva vodeća revizorska društva su 2017. godine imala zadovoljavajuću razinu ekonomičnosti ukupnog poslovanja, a posebno se ističe KPMG Croatia d.o.o. s vrijednosti pokazatelja od 1,53. Isto tako, sva društva su u prvoj godini nakon implementacije novog Zakona o reviziji imala značajan porast u ekonomičnosti poslovanja. Unatoč padu vrijednosti promatranog pokazatelja u 2019. godini, ekonomičnost ukupnog poslovanja je nastavila biti na višoj razini od one prije donošenja novog Zakona.

Ekonomičnost ukupnog poslovanja manjih revizorskih društava je prije implementacije novog Zakona također bila iznad referentne vrijednosti. Auditus d.o.o. slijedio je trend vodećih revizorskih društava s rastom u prvoj godini i neznatnim padom u drugoj godini, a jedino društvo koje je pokazalo blagi trend pada razine ekonomičnosti ukupnog poslovanja je Mazars Cinotti Audit d.o.o. s kretanjem vrijednosti 1,54, 1,47 i 1,30 kroz promatrano razdoblje.

Grafički prikaz 4.: Kretanje ekonomičnosti ukupnog poslovanja za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

Prosječno gledano, revizorska društva su u prvoj godini nakon donošenja novog Zakona o reviziji povećala svoje razine ekonomičnosti ukupnog poslovanja. Taj pokazatelj je, unatoč padu vrijednosti u 2019. godini, ostao na višoj razini od one u godini prije implementacije novog Zakona.

5.5. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na povrat na imovinu odabranih revizorskih društava

Povrat na imovinu (ROA) pokazuje dobit koju poduzeće ostvaruje od jedne novčane jedinice imovine, odnosno, indikator je efikasnosti korištenja imovine u stvaranju dobiti. Tintor (2020:97) navodi kako se ovaj pokazatelj izračunava omjerom dobiti nakon oporezivanja i ukupne imovine, a poželjno je imati što više vrijednosti, čime je smanjena potrebna razina investiranja za ostvarenje dobiti.

Tablica 6.: Kretanje povrata na imovinu (ROA) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

R.B.	NAZIV	2017	2018	2019
1	PricewaterhouseCooper d.o.o.	11,03 %	43,45 %	22,87 %
2	KPMG Croatia d.o.o.	56,91 %	65,43 %	73,35 %
3	Ernst & Young d.o.o.	21,11 %	27,64 %	21,60 %
4	Deloitte d.o.o.	9,74 %	27,48 %	18,37 %
5	BDO Croatia d.o.o.	0,60 %	2,77 %	4,29 %
6	Auditus d.o.o.	74,74 %	75,67 %	62,83 %
7	Consilium Revizija d.o.o.	33,23 %	35,77 %	42,17 %
8	Mazars Cinotti Audit d.o.o.	27,72 %	17,31 %	14,72 %
	PROSJEK	29,38 %	36,94 %	32,52 %

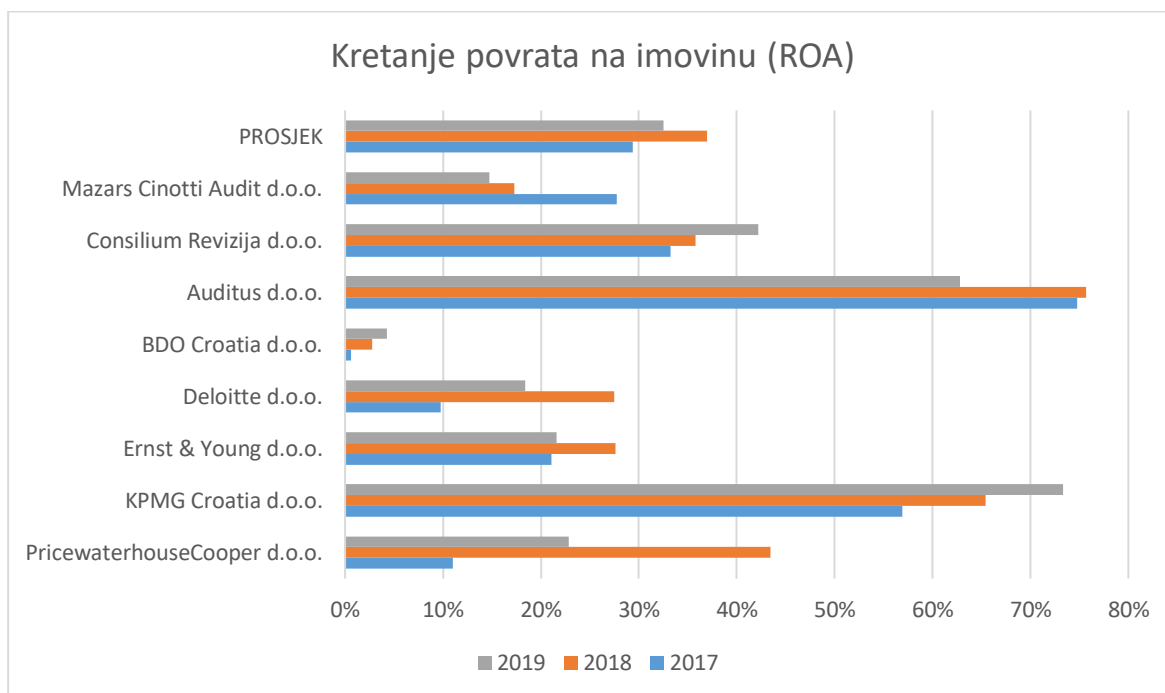
Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

U analizi kretanja povrata na imovinu vidljiva je relativno visoka razina heterogenosti među revizorskim društvima, te nije moguće dovesti veličinu revizorskog društva i razinu vrijednosti pokazatelja u korelaciju. Kod većine društava prikazan je trend rasta pokazatelja, uz iznimku revizorskih društava Auditus d.o.o. i Mazars Cinotti Audit d.o.o.

Sva vodeća društva su u promatranom razdoblju pokazala rast razine povrata na imovinu. Kod društva KPMG Croatia d.o.o. taj rast se očitovao u obliku trenda s vrijednostima 56,91 %, 65,43 % i 73,35 % kroz promatrano razdoblje. S druge strane, ostatak vodećih društava je u prvoj godini nakon implementacije novog Zakona o reviziji prošao kroz rast vrijednosti pokazatelja, što je posebno vidljivo kod društva PricewaterhouseCooper d.o.o. s porastom od 32,42 %. U 2019. godini, povrat na imovinu triju društava je pao u vrijednosti, ali i dalje ostao na višoj razini od 2017. godine.

Manja analizirana revizorska društva BDO Croatia d.o.o. i Consilium Revizija d.o.o. su u promatranom pokazala manje trendove rasta povrata na imovinu, od 0,60 % do 4,29 % te od 33,23 % do 42,17 % respektivno. Društva Mazars Cinotti Audit d.o.o. i Auditus d.o.o. su nakon implementacije novog zakona prošla kroz trendove pada vrijednosti pokazatelja.

Promatrajući kretanje prosječnih vrijednosti promatranog pokazatelja u razdoblju prije i nakon provedbe novog Zakona o reviziji, vidljivo je da se povrat na imovinu u prvoj godini implementacije značajno povećao, da bi se u 2019. godini spustio na nižu razinu. Bez obzira na pad vrijednosti u zadnjoj godini, prosječni povrat na imovinu promatranih društava je veći nakon implementacije novog zakona.

Grafički prikaz 5.: Kretanje povrata na imovinu (ROA) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

5.6. Utjecaj donošenja novog Zakona o reviziji na povrat na kapital odabranih revizorskih društava

Povrat kapitala (ROE) jedan je od najznačajnijih pokazatelja profitabilnosti poduzeća te kroz omjer neto dobiti poduzeća i njegovog vlastitog kapitala pokazuje koliko novčana jedinica vlastitog kapitala donosi jedinica dobiti. U pravilu je poželjno da ovaj pokazatelj bude što viši, što prikazuje visoku isplativost uloženog kapitala.

Tablica 7.: Kretanje povrata na kapital (ROE) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

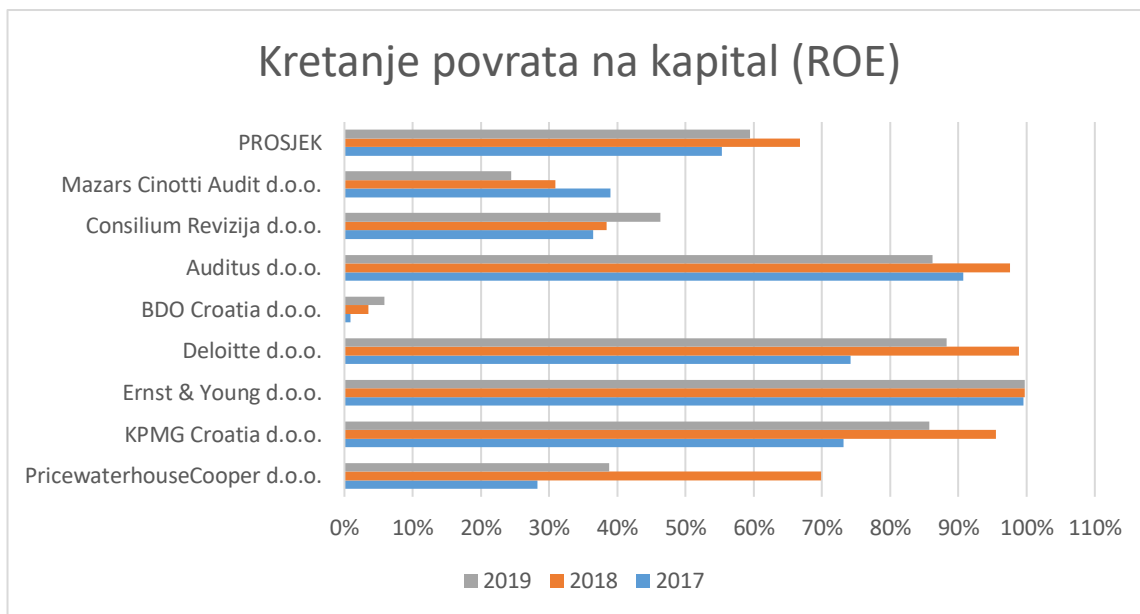
R.B.	NAZIV	2017	2018	2019
1	PricewaterhouseCooper d.o.o.	28,31 %	69,85 %	38,80 %
2	KPMG Croatia d.o.o.	73,17 %	95,50 %	85,75 %
3	Ernst & Young d.o.o.	99,52 %	99,73 %	99,73 %
4	Deloitte d.o.o.	74,21 %	98,84 %	88,32 %
5	BDO Croatia d.o.o.	0,89 %	3,48 %	5,90 %
6	Auditus d.o.o.	90,74 %	97,59 %	86,23 %
7	Consilium Revizija d.o.o.	36,46 %	38,43 %	46,29 %
8	Mazars Cinotti Audit d.o.o.	38,99 %	30,94 %	24,41 %
	PROSJEK	55,29 %	66,79 %	59,43 %

Izvor: izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

Među promatranim revizorskim društvima vidljiva je visoka razina heterogenosti visine povrata na kapital kroz cijelo promatrano razdoblje, od najviše razine 99,73 %, koju je ostvarilo društvo Ernst & Young d.o.o. u 2018. i 2019. godini, do najniže 0,89 % koju je ostvarilo društvo BDO Croatia u 2017. godini. U prosjeku su vodeća društva imala nešto više vrijednosti povrata na kapital nego promatrana manja društva.

Sva su vodeća društva u 2018. godini doživjela rast povrata na kapital, što je najviše vidljivo kod društva PricewaterhouseCooper d.o.o. čija je vrijednost pokazatelja porasla s 28,31 % u 2017. godini na 69,85 % u 2018. godini. U drugoj godini implementacije novog Zakona o reviziji, stope povrata na kapital su se smanjile kod svih promatranih vodećih društava, ali su i dalje postigle više razine od onih 2017. godine. Iznimka je revizorsko društvo Ernst & Young d.o.o. koje je 2018. i 2019. godine imalo istu razinu vrijednosti pokazatelja od 99,73 %.

Kao i kod povrata na imovinu, revizorska društva BDO Croatia d.o.o. i Consilium Revizija d.o.o. pokazala su trendove rasta kroz promatrano razdoblje, dok su društva Auditus d.o.o. i Mazars Cinotti Audit d.o.o. pokazala trendove pada, od 90,74 % u 2017. godini do 86,23 % u 2019. godini te od 38,99 % u 2017. godini do 24,41 % u 2019. godini respektivno.

Grafički prikaz 6.: Kretanje povrata na kapital (ROE) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Izrada autorice prema podacima RGFI javne objave

Prosjeck razine povrata na kapital promatranih društava je fluktuirao u vrijednosti s razinama 55,29 % 2017. godine, 66,79 % 2018. godine te 59,43 % 2019. godine. Vidljivo je da se u prvoj godini nakon implementacije novog Zakona o reviziji prosječni povrat na kapital povećao, da bi se u drugoj godini smanjio na razinu nešto višu od one prije donošenja novog Zakona o reviziji.

6. RASPRAVA

Revizija, kao grana ekonomije razvijana kroz nekoliko stoljeća, u današnjoj ekonomiji ima potrebu biti visoko regulirana i zakonski određena. Iako su revizijski zakoni različiti ovisno o državama, revizija kao djelatnost je globalno kontrolirana temeljnim načelima i kodeksima revizijske djelatnosti. Do potrebe za visokom razinom kontrole i regulacije revizije dolazi do velike mogućnosti manipulacijom financijskim izvješćima te nenamjernim pogreškama do kojih može doći za vrijeme poslovne godine, bilo to u unošenju podataka ili u samom sastavljanju izvješća, što posljedično dovodi do krivih obračuna i prikaza podataka koji mogu pravno ili financijski oštetiti subjekt revizije ili državu. Kako bi takvi scenariji bili izbjegnuti, na revizorima je odgovornost uviđanja počinjenih pogrešaka, kao i davanja sugestije za ispravak istih. Dodatno, zbog ubrzanih promjena u ekonomiji i ekonomskoj znanosti uslijed razvoja tehnologije i društvenih promjena, potrebno je konstantno prilagođavati način sastavljanja i kontrole financijskih izvještaja, a samim time i način poslovanja revizorskih djelatnika u djelatnosti revizije.

U Hrvatskoj su zakoni koji reguliraju revizijsku djelatnost dugo vremena stagnirali ne prateći razvoj ekonomije i ekonomske znanosti, kao i društvene promjene, te je, kao posljedica stagnacije, došlo do visoke razine neregularne prakse unutar same djelatnosti, kao i do općeg nepovjerenja prema revizorskim djelatnicima. U vrijeme prije donošenja novog Zakona o reviziji, revizorska djelatnost je u javnosti imala konotaciju „nužnog zla“ iliti dijela poslovanja koji je potrebno napraviti kako bi se zadovoljila forma, a ne snažnog alata u uspostavi reguliranog i kvalitetnog poslovanja i izvještavanja o istom. Također je postojala određena razina nepovjerenja u same revizorske izvještaje za koje se smatralo da postoji visoka mogućnost manipulacije s podacima koje sadrže te da se isti ne kontroliraju na optimalnoj razini. S ovim problemom nije se susrela samo Hrvatska, nego i ostale zemlje članice Europske unije, te je Direktivom 2014/56/EU stanje uvelike promijenjeno. Donošenjem Direktive 2014/56/EU, sve su države članice dobile nalog za prilagodbu postojećih zakona koji reguliraju revizijsku djelatnost kako bi međusobno bile u sinergiji te kako bi revizija međunarodnih kompanija dosegla optimalnu razinu kohezije. Republika Hrvatska je 2017. godine, nakon upozorenja Europske komisije, donijela novi Zakon o reviziji koji je u skladu s donesenom Direktivom.

Novi Zakon o reviziji, prvenstveno, je donio velike promjene u vidu nadzora revizorske djelatnosti, odnosno nadzorne ovlasti ovlaštenih revizora prenesene su s Hrvatske revizorske komore na Ministarstvo financija Republike Hrvatske, čime je osigurana viša razina

objektivnosti i standardiziranosti pri nadzoru rada revizora, dok je Hrvatska revizorska komora zadržala dio svojih ovlasti te kao takva ostaje temeljno tijelo nadležno za revizorske djelatnike. Druga visoko utjecajna promjena je promjena kriterija za postanak ovlaštenim revizorom. Ova promjena prvenstveno se odnosi na strože uvijete pri ispitu za ovlaštenog revizora, proširenje same materije koju ispit sadržava te povećanje mandatornog radnog staža u revizorskoj praksi sa 3 na 5 godina prethodno prijavi na ispit. U javnosti je ovakva odluka naišla na relativno visoku razinu neodobravanja, posebno od strane budućih revizora kojima je njome otežan ulazak u revizorsku djelatnost. Sama kritika se ne odnosi na proširenje materije koju je potrebno proučiti, nego na vremenski okvir u kojemu je moguće postati revizorom. Također, postroženi uvjeti polaganja revizorskog ispita doveli su do smanjenja broja uspješnih pristupnika istome, na što su dane dodatne kritike u javnosti.

Analizom pokazatelja poslovanja vidljivo je da su revizorska društva nakon donošenja novog Zakona o reviziji prošla kroz razdoblje prilagodbe u prvoj godini, a kod većine je i nakon toga došlo do trenda poslovnog i financijskog rasta. S druge strane, došlo je do kritika u vezi samog ulaska u revizorsku djelatnost. Iako visoka reguliranost i strogi zahtjevi ulaska u revizorsku djelatnost osiguravaju visoku razinu kvalitete samog rada ovlaštenih revizora, u isto vrijeme upravo ti kriteriji uvelike otežavaju sam ulazak u revizorsku djelatnost čime je moguće dugotrajno smanjenje broja ovlaštenih revizora, kao i nedostatak istih u budućnosti. Dodatno, i nakon donošenja novog Zakona u reviziji, još je uvijek vidljiva bitna razlika u poslovanju „velike četvorke“ i ostalih revizorskih ureda unutar Republike Hrvatske, što ukazuje na visoku razinu centraliziranosti unutar same revizorske djelatnosti, te su na isto posljednjih godina dane brojne kritike. Rezultat ovih kritika su špekulacije o potencijalnim promjenama unutar Zakona koje će regulirati samu centralizaciju revizorske djelatnosti.

7. ZAKLJUČAK

Revizija kao profesija je obilježena visokim stupnjem reguliranosti još od razvoja njezinog modernog oblika u 19. stoljeću. U 20. stoljeću posebno dolazi do sve višeg stupnja organizacije revizorske djelatnosti kroz nastanak asocijacija poput Institute of Internal Auditors koje i danas predstavlja jedno od vrhovnih tijela u donošenju revizorskih standarda.

Revizija je u literaturi najčešće definirana kao proces analize i ocjenjivanja financijskih izvještaja poslovnih subjekata i subjekata od javnog interesa s ciljem davanja profesionalnog i objektivnog mišljenja o njihovom djelovanju. Kao takva, obilježena je stručnošću i neovisnošću, objektivnošću i realnošću u analizi financijskih izvještaja, korištenjem revizorskih standarda, zakona i Kodeksa profesionalne etike te javnošću stvorenih izvješća. Korisnici revizije su poslovni subjekti, država te društvo u cjelini, a najčešće se dijeli na internu i eksternu, reviziju financijskih izvještaja i poslovanja te komercijalnu i državnu reviziju.

Temeljni regulatorni okvir revizije u Republici Hrvatskoj, uz Međunarodne revizorske standarde i Kodeks profesionalne etike, je Zakon o reviziji. Zakon o reviziji koji je prethodio trenutnom donesen je 2005. godine te su njime definirane temeljne odredbe, osobe ovlaštene za pružanje revizorskih usluga, način obavljanja revizije, revizorski odbor, Hrvatska revizorska komora i njezin javni nadzor, nadzor i provjera kvalitete revizorske djelatnosti, izdavanje i oduzimanje dozvola za rad te kaznene odredbe.

Uslijed ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, država je postala obvezna uskladiti zakone s direktivama EU, te je donošenjem Direktive 2014/56/EU, koja se odnosi na revizijsku djelatnost, prisiljena mijenjati postojeći Zakon o reviziji. Zbog promjene direktive, ali i brojnih kritika na postojeći Zakon o reviziji, 22. srpnja 2017. izglasan je novi Zakon o reviziji. Najbitnije razlike starog i novog Zakona o reviziji odnose se na promjenu nadzornog tijela ovlaštenih revizora i revizorskih društava iz Hrvatske revizorske komore u Ministarstvo financija, mijenjanje funkcije Hrvatske revizorske komore te promjene u uvjetima i provođenju ispita za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora kroz povećanje minimalnog prethodnog rada u području revizije sa 3 na 5 godina, a mijenja se i način izdavanja odobrenja za rad ovlaštenih revizora te vođenja registara ovlaštenih revizora koje preuzima Ministarstvo financija Republike Hrvatske. Za revizijsku djelatnost općenito, najbitnije su bile promjene u zahtjevima neovisnosti ovlaštenih revizora i revizorskih društava koje su 2017. godine i službeno postale dio Zakona, dok su ih prije sadržavali Međunarodni revizorski standardi i

Kodeks profesionalne etike. Naglašene su neovisnost s motrišta pružanja usluga, neovisnost pri poslovnim spajanjima i zapošljavanju te opća revizijska načela kojih su se revizori zakonski dužni pridržavati. Također je došlo do promjena u unutarnjoj organizaciji revizorskih društava te razini odgovornosti revizijskih odbora.

Analiza poslovanja revizorskih društava prije i nakon implementacije novog Zakona o reviziji provedena je kroz analizu pokazatelja likvidnosti, zaduženosti, aktivnosti, ekonomičnosti te profitabilnosti. Analiza je provedena nad 8 revizorskih društava, od kojih su 4 članovi „Velike četvorke“ u razdoblju između 2017. i 2019. godine. U prosjeku pokazatelja likvidnosti vidljivo je da se nakon donošenja novog Zakona o reviziji likvidnost društava povećala, u nešto većoj mjeri kod manjih revizorskih društava. Prosječna zaduženost revizorskih društava se smanjila što je posebno vidljivo kod revizorskih društava u sklopu „velike četvorke“. Što se tiče pokazatelja aktivnosti, koeficijent obrtaja potraživanja u dobrom je dijelu 2019. godine i 2017. godine bio na približnim razinama, uz naglasak da se aktivnost $\frac{3}{4}$ „Velike četvorke“ spustila nakon implementacije novog Zakona. Prosječna ekonomičnost poslovanja je porasla, a značajno veći prosječni rast doživjela su vodeća revizorska društva. Prosječni povrat na imovinu također je porastao nakon donošenja novog Zakona te je povoljnije djelovao na četiri vodeća revizorska društva. Posljednji pokazatelj je povrat na kapital koji je slijedio kretanje povrata na imovinu te još jednom povoljnije utjecao na „veliku četvorku“ revizorskih društava.

Na temelju prikupljenih podataka moguće je donijeti zaključke o utjecaju implementacije novog Zakona o reviziji. Hipoteza broj 1 koja glasi „Donošenje novog Zakona o reviziji pozitivno je utjecalo na financijsko poslovanje revizorskih društava na području Republike Hrvatske.“ se prihvaća jer je u godinama nakon donošenja novog Zakona o reviziji (NN 127/2017) došlo do povećanja pokazatelja likvidnosti, ekonomičnosti poslovanja, prosječnog povrata na imovinu te povrata na kapital, a zaduženost promatranih društava se smanjila. Ovakvo kretanje financijskih pokazatelja ukazuje na pozitivne trendove u financijskom poslovanju revizorskih društava. Hipoteza broj 2 koja glasi „Donošenje novog Zakona o reviziji manje je intenzivno djelovalo na revizorska društva koja su članovi „Big 4“.“ nije dokazana ovim diplomskim radom te se ne prihvaćajer analizom financijskih pokazatelja nije dokazan veći utjecaj novog Zakona o reviziji (NN 127/2017) na manja revizorska društva. Točnije, koeficijent tekuće likvidnosti su jedini promatrani financijski pokazatelj koji se intenzivnije promijenio kod manjih revizorskih društava, dok su pokazatelji zaduženosti,

ekonomičnosti, povrata na imovinu te povrata na kapital pokazali veće promjene u financijskom poslovanju članova „Big 4“.

Literatura

Knjige:

1. Crnković, L., Mahaček, D. i Mijoč, I. (2010)., Osnove revizije. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku
2. Filipović, I. (2009). Revizija. Zagreb: Sinergija
3. Gabrić, D. (2018). Tradicionalni pokazatelji analize financijskih izvještaja u funkciji utvrđivanja računovodstvenih manipulacija u financijskim izvještajima poduzeća. U Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, (24), str. 9-36.
4. Ježovita, A. (2018). 'Specifičnosti analize financijskih izvještaja proračunskih korisnika', Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 16(2), str. 73-92.
5. Louwers, T. (2018). Auditing & Assurance Services. New York: McGraw-Hill Education
6. Messier Jr., W. F. (1998). Revizija, priručnik za revizore i studente. Zagreb: Faber i Zgombić Plus
7. Perica, I., i Čular, M. (2017). Rotacija revizijskih društava, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, (23), str. 187-205.
8. Spremić, I. (1995). Revizija – priručnik za polaganje ispita za zvanje ovlaštenog revizora. Zagreb: Hrvatsko udruženje revizora

Članci u časopisima:

1. Novak, B., Sajter, D. (2005). Financijski omjeri. Ekonomski vjesnik. XVIII(1-2), str. 89-96., dostupno na <https://hrcak.srce.hr/clanak/294156> (pristupljeno 17.4.2021.)
2. Tintor, Ž. (2020). 'Analiza financijskih izvještaja u funkciji donošenja kvalitetnijih poslovnih odluka', Obrazovanje za poduzetništvo - E4E, 10(1), str. 84-103., dostupno na: <https://doi.org/10.38190/ope.10.1.4> (pristupljeno 5.11.2022.)
3. Wagner, A. (2018a). Novi Zakon o reviziji. Pravo i porezi. Veljača, str. 47-51., dostupno na <https://www.rrif.hr/clanak-18429/>(pristupljeno 25.4.2021.)
4. Wagner, A. (2018b). Zahtjevi neovisnosti prema novom Zakonu o reviziji. Računovodstvo, revizija i financije. Ožujak, str. 199-205., dostupno na <https://www.rrif.hr/clanak-18469/>(pristupljeno 25.4.2021.)

Izvješća:

1. Hrvatska revizorska komora (2019). Izvješće o radu Hrvatske revizorske komore, dostupno na <https://www.revizorska-komora.hr/dokumenti?catId=2> (pristupljeno 17.10.2022.)
2. Ministarstvo financija (2021). Godišnje izvješće o radu za 2020. u vezi sa zadaćama propisanim Zakonom o reviziji (Narodne novine, broj 127/17) i Uredbom (EU) br. 537/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o posebnim zahtjevima u vezi zakonske revizije subjekata od javnog interesa i stavljanju izvan snage Odluke Komisije 2005/909/EZ, dostupno na [https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/revizija/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20radu%20za%202020%20\(1\).pdf](https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/revizija/Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20radu%20za%202020%20(1).pdf) (pristupljeno 8.11.2022.)

Zakoni, uredbe i direktive:

1. Direktiva 2006/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2006. o zakonskim revizijama godišnjih financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja, L 157/87, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:32006L0043> (pristupljeno 20.4.2021.)
2. Direktiva 2014/56/EU, L 158/196, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/?uri=CELEX:32014L0056> (pristupljeno 20.4.2021.)
3. Kodeks etike za profesionalne računovođe (s međunarodnim standardima neovisnosti), NN 65/2020, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_06_65_1304.html (pristupljeno 13.4.2021.)
4. Međunarodni računovodstveni standardi, NN 36/1993, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1993_04_36_672.html (pristupljeno 13.4.2021.)
5. Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, NN 86/2015, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_86_1709.html (pristupljeno 13.4.2021.)
6. Uredba komisije (EZ) br. 1126/2008 o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog

- parlamenta i Vijeća, L 320/1, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32008R1126> (pristupljeno 12.4.2021.)
7. Uredba (EU) br. 537/2014 Europskog parlamenta i Vijeća o posebnim zahtjevima u vezi zakonske revizije subjekata od javnog interesa i stavljanju izvan snage Odluke Komisije 2005/909/EZ, L 158/77, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32014R0537> (pristupljeno 20.4.2021.)
 8. Zakon o računovodstvu, NN 78/2015, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1493.html (pristupljeno 15.4.2021.)
 9. Zakon o reviziji, NN 146/2005, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_12_146_2737.html (pristupljeno 15.4.2021.)
 10. Zakon o reviziji, NN 127/2017, dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_127_2873.html (pristupljeno 15.4.2021.)

Mrežni izvori:

1. FINA (2022). Registar godišnjih financijskih izvještaja, dostupno na <https://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/prijava.do> (pristupljeno 21.4.2021.)
2. HANFA (2018). Međunarodni računovodstveni standardi i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, dostupno na <https://www.hanfa.hr/media/4766/me%C4%91unnarodni-ra%C4%8Dunovodstveni-standardi-i-me%C4%91unnarodni-standardi-financijskog-izvje%C5%A1tavanja.pdf> (pristupljeno 13.4.2021.)
3. IFAC (2018). The International Code of Ethics for Professional Accountants: Key Areas of Focus for SMEs and SMPs, dostupno na <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/building-trust-ethics/discussion/international-code-ethics-professional> (pristupljeno 14.4.2021.)
4. Ministarstvo financija (2022). Vođenje evidencije o stalnom stručnom usavršavanju, dostupno na <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/revizija/stalno-strucno-usavrsavanje/vodjenje-evidencije-o-stalnom-strucnom-usavrsavanju/2927> (pristupljeno 12.10.2022.)

Popis slika

- Slika 1. Utjecajni faktori suvremenog gospodarskog okoliša
Slika 2. Ključne odrednice Kodeksa etike za profesionalne računovođe
Slika 3. Prijetnje neovisnosti ovlaštenog revizora

Popis tablica

- Tablica 1. Pregled glavnih poglavlja Zakona o reviziji (NN 146/2005)
Tablica 2. Kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Tablica 3. Kretanje koeficijenta zaduženosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Tablica 4. Kretanje koeficijenta obrtaja potraživanja za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Tablica 5. Kretanje ekonomičnosti ukupnog poslovanja za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Tablica 6. Kretanje povrata na imovinu (ROA) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Tablica 7. Kretanje povrata na kapital (ROE) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Popis grafičkih prikaza

- Grafički prikaz 1. Kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Grafički prikaz 2. Kretanje koeficijenta zaduženosti za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Grafički prikaz 3. Kretanje koeficijenta obrtaja potraživanja za odabrana društva u

	razdoblju od 2017. do 2019. godine
Grafički prikaz 4.	Kretanje ekonomičnosti ukupnog poslovanja za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Grafički prikaz 5.	Kretanje povrata na imovinu (ROA) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine
Grafički prikaz 6.	Kretanje povrata na kapital (ROE) za odabrana društva u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Popis kratica

AAA	American Accounting Association
FINA	Financijska agencija
HANFA	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HSFI	Hrvatski standardi financijskog izvještavanja
IESBA	International Ethics Bord for Accountants
IFAC	International Federation of Accountants
IIA	The Institute of Internal Auditors
MRS	Međunarodni računovodstveni standardi
MSFI	Međunarodni standardi financijskog izvještavanja
NN	Narodne novine
RGFI	Registar financijskih izvještaja